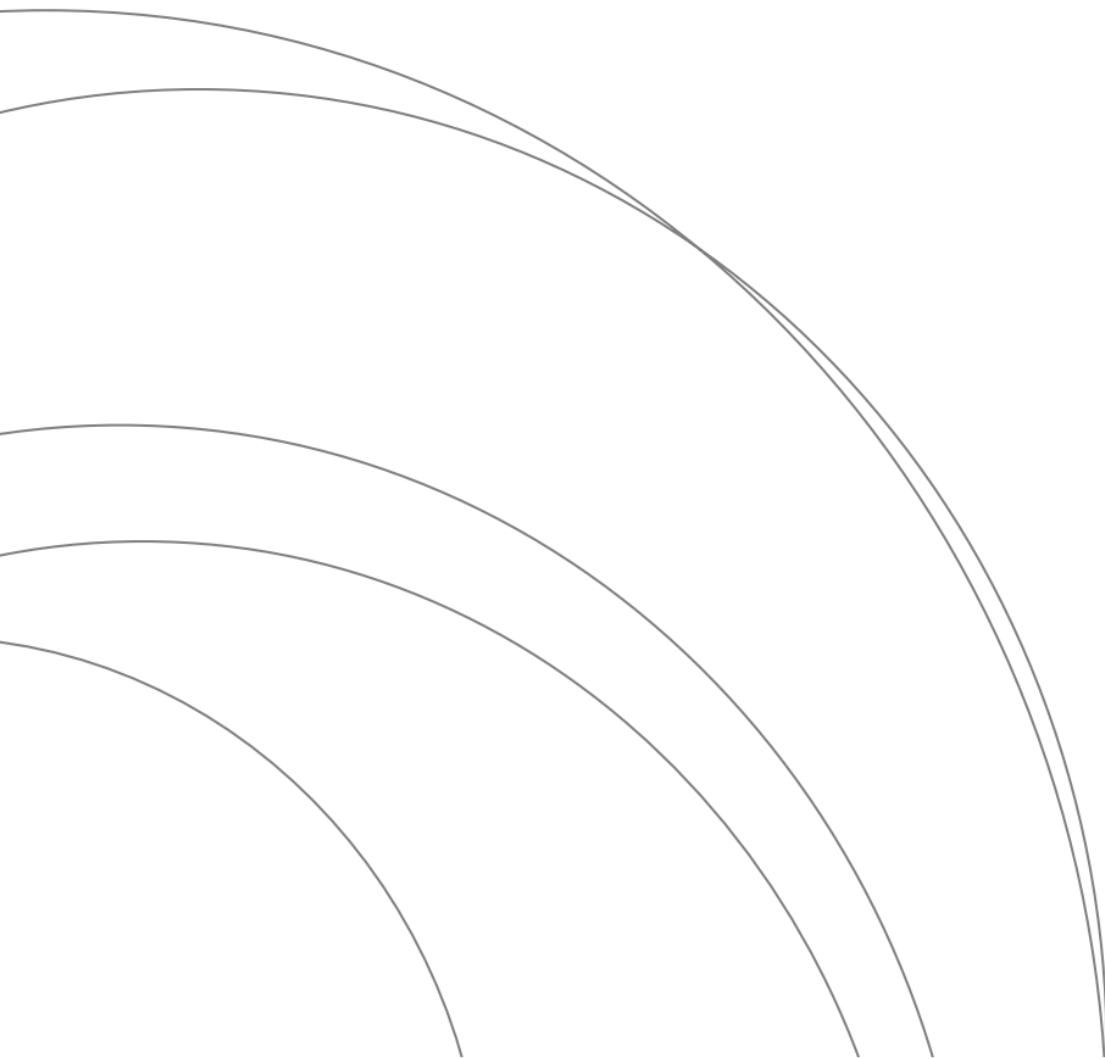

Danskernes grænsehandel

De Samvirkende Købmænd

Islands Brygge 26
2300 København S

dsk@dsk.dk

Maj 2024

*Alle billeder er fra www.unsplash.com,
www.pixabay.com eller DSK.*

Danmark

Indholdsfortegnelse

Resumé	5
Indledning	6
Rapportens opbygning.....	7
Grænsehandelens samlede omfang	10
Hvad er grænsehandel?	11
Skatteministeriets estimater over danskernes grænsehandel.....	14
Grænselukning 2020: Et naturligt eksperiment, der gav mulighed for at estimere omfanget af grænsehandlen nærmere.....	15
Grænsehandlen i Sverige.....	20
Udviklingen i grænsehandlen	27
Samlet estimat over danskernes grænsehandel.....	36
Grænsehandelens drivkræfter	40
Momssatser	40
Punktafgifter	43
Salg af pantfrie dåser	48
Valutakursforskelle.....	49
Tilgængelighed af særlige varer	50
Grænsehandelens konsekvenser	55
Tabt omsætning og færre danske arbejdspladser	55
Tabt provenu fra moms og afgifter	57
Unødigt merforbrug af usunde nydelsesmidler	60
Ineffektive indkøbsmønstre.....	66
Miljø- og klimabelastning	67
Det samlede billede	73

Resumé

Danskerne er glade for grænsehandel, og den samlede grænsehandel beløber sig på årlig basis til et tocifret milliardbeløb.

Det er dog ikke i tilstrækkelig grad et samlet billede af danskernes grænsehandel, grænsehandlens drivkræfter og grænsehandlens mange konsekvenser. Med denne rapport forsøger DSK at give et helhedsbillede af danskernes grænsehandel.

Rapporten består af tre dele: I den første del sættes fokus på det samlede omfang af danskernes grænsehandel. Dette omfang vurderes løbende af Skatteministeriet, men meget tyder på, at disse løbende estimater er for lave. Dette skyldes både, at grænsehandlen med dagligvarer ved den dansk-tyske grænse undervurderes, og at danskernes grænsehandel i Sverige er stort set ubelyst. Ved at tage afsæt i eksisterende estimater, kan DSK i denne rapport konkludere, at grænsehandlen i 2023 forventeligt lå på 17-18 mia. kroner – et niveau, der er betydeligt højere end Skatteministeriets estimater over danskernes grænsehandel. Alene grænsehandlen med dagligvarer i Sverige må forventes at ligge på 1,3 – 1,4 mia. kroner.

I rapportens anden del undersøges grænsehandlens drivkræfter. Danskerne grænsehandel er i høj grad drevet af bl.a. punktafgifter, men dette er ikke det fulde billede. Det er den enkelte danskers samlede regnestykke ved turen over grænsen, der er afgørende. I dette regnestykke indgår ud over punktafgifter også de lavere og differentierede momsats i Tyskland og Sverige, valutakursforskelle især mellem danske og svenske kroner og tilgængeligheden af bestemte varer i hhv. Sverige og Tyskland – varer, der ikke er tilgængelige i Danmark.

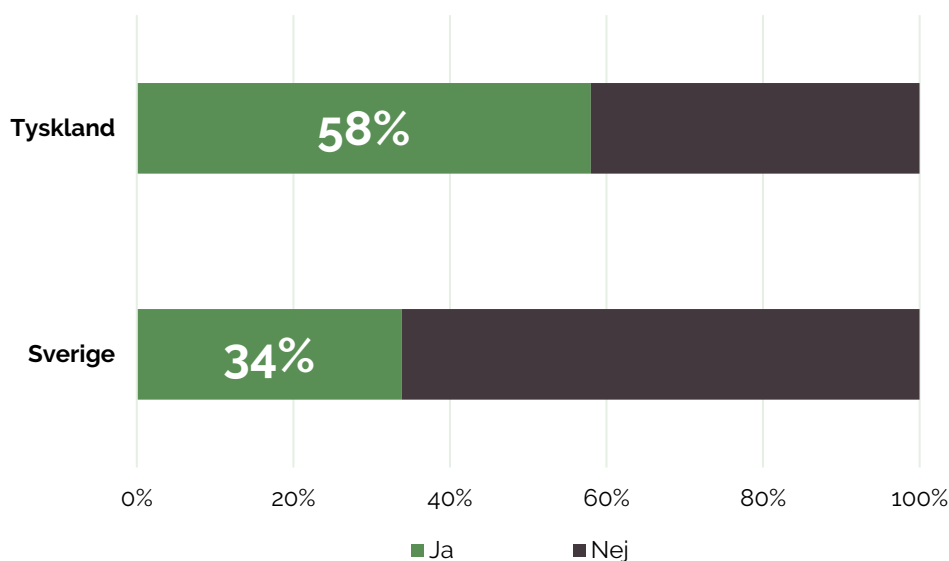
I rapportens tredje del opsummeres grænsehandlens konsekvenser. Danskernes grænsehandel betyder selvsagt tabt omsætning og færre arbejdspladser i den danske handelsbranche – herunder ikke mindst i dagligvarehandlen – men grænsehandlen betyder også mindre provenu i den danske statskasse og et øget forbrug af usunde nydelsesmidler bl.a. pga. indkøb til lager, når der handles ved grænsen. Grænsehandlen medfører også et ikke ubetydeligt miljøaftryk som følge af bl.a. salg af pantfri dåser og nikotinposer, der ender i naturen. Grænsehandlen har også et klimaftryk, da grænsehandel for langt de fleste kræver øget transport sammenlignet med normal dagligvarehandel; en ud af fire danskere, der grænsehandler, transporterer sig i dieselbil.

Indledning

Folk forbinder ofte grænsehandel med en køretur, måske endda med anhænger, mod vores naboland i syd, Tyskland. Her skal købes ind i rigelige mængder, alene fordi det er billigt.

Mens grænsehandel som fænomen måske ofte associeres med sønderjyder eller fynboer, der skal "hente forsyninger" til en forestående bryllupsfest, konfirmation eller lignende, så er det reelt også et fænomen i de flestes andre dele af landet. Over halvdelen af de voksne danskere har kastet sig over grænsehandel i Tyskland det seneste år – men over en tredjedel har gjort det samme i Sverige. Grænsehandel handler ikke kun om den dansk-tyske grænse; det er et større fænomen.

Andel af danskerne, der har handlet i Tyskland hhv. Sverige inden for det seneste år (april 2024)

Kilde: Norstat på vegne af DSK, april 2024. n = 1.170.

Note: Respondenterne (danskere 18+) er bedt om at forholde sig til de to udsagn "Har du handlet i Sverige inden for det seneste år?" hhv. "Har du handlet i Tyskland inden for det seneste år?".

Men hvor meget grænsehandler vi egentlig for? Og hvad er årsagerne og ikke mindst implikationerne af danskernes grænsehandel i Tyskland og Sverige?

Foruden Skatteministeriets årlige statusrapporter om grænsehandlen, beskæftiger forbavsende få organisationer sig med danskernes grænsehandel og implikationerne heraf.

I denne rapport samler DSK derfor fragmenterne og bidrager med et helhedsbillede af danskernes grænsehandel. Fremstillingen beror på en række både danske og udenlandske rapporter, undersøgelser, analyser m.m., der tilsammen kan give et mere samlet billede af danskernes grænsehandel.

Vi forsøger at give et samlet estimat af den danskernes grænsehandel, hvor vi forsøger at tage højde for nogle af de ting, som ellers overses eller udelukkes andre steder – f.eks. at grænsehandlen med dagligvarer er systematisk undervurderet, og at grænsehandlen i Sverige er systematisk underbelyst. Det betyder, at vi estimerer, at danskernes grænsehandel i 2023 beløb sig til 17-18 mia. kroner.

Rapportens opbygning

Denne rapport består af **tre dele**. I den første del undersøges **omfanget af danskernes grænsehandel**. Her fokuseres på den traditionelle grænsehandel og ikke mindst grænsehandlen med dagligvarer. Omfanget heraf er nemlig underbelyst, idet Skatteministeriets skøn er usikre – det viser en række analyser, der blev foretaget i kølvandet på lukningen af den tyske grænse i 2020 – ligesom der er behov for et særligt fokus på grænsehandlen i Sverige.

I rapportens anden del udfoldes **årsagerne til grænsehandlen**. Her er de danske punktafgifter på f.eks. chokolade og øl, den manglende dåsepant i de tyske grænsehandelsbutikker samt den høje, danske momssats og fraværet af differentieret moms oplagte årsager. Desuden er valutakursforskelle en væsentlig faktor for danskernes grænsehandel i Sverige. Visse varers eksklusive tilgængelighed i Danmarks nabolande behandles også.

Rapportens tredje og sidste del beskæftiger sig med **implikationerne af danskernes grænsehandel**. Grænsehandel betyder nemlig både tabt statsprovenu, tabt omsætning i danske handelsvirksomheder og tab af danske arbejdspladser. En anden implikation er, at grænsehandel medfører, at danskerne kan bidrage til at øge danskernes forbrug af usunde fødevarer, alkohol, cigaretter mm., da det i høj grad er indkøbet af denne slags varer, der driver grænsehandlen. Slutteligt behandles miljø- og klimabelastningen forbundet med grænsehandel.

KID AND GROWN-UPS LOVE IT SO, THE HAPPY WORLD

HARIBO

DEN EUROPEISKE UNION
DANMARK

5 70109
LAKRIDS,
saflor, æble, citro,
phyllin-kobber-
konserveringsn
Socker; glukos
svarta vinbär
biliskt kol, l
Bäst före
ruskea
retikt
vär

HARIBO LAKRIDS A/S DK-4640 FAXE • HARIBO

SUBTOTAL
RABAT
Halla & Jansson Ma
SUBTOTAL
Beauvais Madkuler
SUBTOTAL
Ø1/
Odense Classic 4,68 24
9 A 59,99
RABAT
SUBTOTAL
Pepsi Max 24x0,33l.
6 A 59,99
RABAT
SUBTOTAL
Carlsberg Humle 4,58 24x0,33
2 A 79,99
SUBTOTAL
Thisted IPA 5,58 24x0,33l
2 A 89,99
SUBTOTAL

SPIRITUS
Nordic Spirits Lab Gin NSL 0,5
2 A 99,99
SUBTOTAL
Aparol 1L 158
SUBTOTAL

STIK
Nørregade Blandede Størke 310g 2,01
Nørregade Lakrids Ugler 310g 2,01
Nørregade Flødetabletter 270g
2 A 14,99
RABAT
SUBTOTAL 4,02
Haribo Matador Dark Mix 2,35kg 1,34-
2 A 119,99
RABAT 6,71

SUBTOTAL 32,21
Haribo Lakridssnegle 200g DE 16,11-
2 A 11,99 12
SUBTOTAL 16,10

SUBTOTAL 3,22
Quality Street 900g 23,5
SUBTOTAL 3,22 23

SUBTOTAL 10,74
Nestle After Eight 400g 79,99
SUBTOTAL 10,74 79,9

SUBTOTAL 4,03
Bajol Lakrids Chili & Peber 14 29,99
2 A 9,99
SUBTOTAL 4,03 29,99

Del 1:

Grænsehandlens samlede omfang

De
Samvirkende
Købmænd

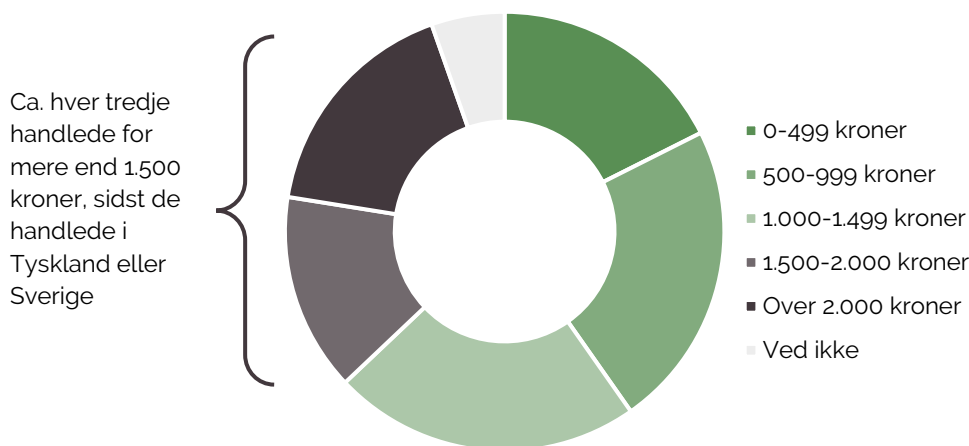
Grænsehandlens samlede omfang

Grænsehandel er ikke noget nyt fænomen. I tiden umiddelbart efter Anden Verdenskrig foregik grænsehandlen også modsat retning end i dag, da f.eks. mejeriprodukter var billigere i Danmark og derfor tiltrak tyske kunder.¹ I dag går den mestendels den anden vej og er ofte genstand for politisk opmærksomhed.

Denne opmærksomhed skyldes ikke mindst, at danskernes grænsehandel er temmelig omfattende, og mange – hvis ikke de fleste – voksne danskere har erfaring med grænsehandel. I april 2024 viste en undersøgelse, at over halvdelen af danskerne havde handlet i Tyskland inden for det seneste år, og at ca. en tredjedel af danskerne havde handlet i Sverige inden for det seneste år.²

Samme undersøgelse viste også, at danskerne generelt handler stort ind, når de handler ved grænsen. En undersøgelse fra DSK fra efteråret 2023 viste på basis af data fra danske dagligvarebutikker, at en gennemsnitlig indkøbskurv hos en købmand i Danmark indeholder varer for lidt mere end 150 kroner,³ men når danskerne handler i Sverige eller Tyskland handler 54 pct. for mere end 1.000 kroner. Ca. hver tredje handler for det dobbelte eller mere af den gennemsnitlige indkøbskurv.

Beløb, danskerne handler for, når de handler i Tyskland eller Sverige

Kilde: Norstat for DSK, april 2024. n = 873.

Note: Respondenterne (danskere 18+) er blevet bedt om at forholde sig til udsagnet "Hvor meget handlede du for, sidst du handlede i Sverige eller Tyskland?".

¹ Grænseforeningen (udateret): *Leksikon – Grænsehandel*. Senest lokaliseret 14. februar 2024 på: <https://graenseforeningen.dk/leksikon/graensehandel>.

² Norstat for DSK, april 2024. Undersøgelsen er også omtalt i indledningen til denne rapport.

³ DSK (2023a): *Afgifterne i den gennemsnitlige indkøbskurv*.

I denne del af rapporten ser vi lidt nærmere på, hvor omfattende grænsehandlen kan være. Skatteministeriet har løbende foretaget estimater heraf, men en del peger på, at disse estimater systematisk undervurderer grænsehandlens samlede omfang.

Hvad er grænsehandel?

Den korte definition af grænsehandel er, at grænsehandel er forbrugernes handel med varer og tjenester til eget forbrug på tværs af landegrænser. Grænsehandel handler således ikke om virksomhedernes import til produktion eller videresalg, men om danske husholdningernes indkøb på tværs af grænser.

Om end al grænseoverskridende handel af denne type kan betragtes som grænsehandel, skelnes normalvis mellem *traditionel* grænsehandel og *e-grænsehandel*. Den traditionelle grænsehandel dækker over danske husholdningers egne og direkte indkøb i udlandet med henblik på at bringe varer fysisk med hjem til forbrug i Danmark. E-grænsehandel derimod dækker over forbrugernes køb i udenlandske netbutikker.⁴

De danske forbrugere er vant til at handle på nettet, og ofte er forbrugerne endda næppe opmærksomme på det, hvis de handler i en udenlandsk butik på nettet. Derfor er danskernes e-grænsehandel også ganske omfattende. Skatteministeriet har anslået, at e-grænsehandlen beløber sig til over 50 mia. kroner årligt, hvoraf størstedelen består af indkøb af ydelser som f.eks. streaming og rejser.⁵

Den traditionelle grænsehandel er væsentligt mindre end e-grænsehandlen, men den er alligevel et særlig interessant fænomen. Det skyldes ikke mindst, at den i betydelig grad afhænger af nationale, politiske prioriteter.

Overordnet er det naturligvis EU's toldunion og det indre marked i EU, der sætter rammerne for, hvordan den traditionelle grænsehandel, som den ser ud i dag, kan fungere. Det er f.eks. her, man finder regler om minimumsafgifter på cigaretter og omfanget af de varer, der må hjemtages toldfrit af forbrugerne.⁶

⁴ Skatteministeriet (2023): *Skatteøkonomisk redegørelse 2023*, kapitel 4 Grænsehandel: s. 121, 135.

⁵ Ibid., s. 136.

⁶ Der er f.eks. visse mængdebegrænsninger på udvalgte varer. F.eks. må voksne maksimalt hjemføres 800 cigaretter, 10 liter spiritus og 110 liter øl, og 16-17-årige må f.eks. hjemføre 110 liter øl, men ingen spiritus eller tobak. De aktuelle grænser fremgår af Toldstyrelsens hjemmeside, se <https://toldst.dk/borger/rejser/rejser-inden-for-eu> (senest lokaliseret 11. april 2024). Der er ikke begrænsninger på hjemførelse af andre dagligvarer, så længe det er til eget forbrug.

EU's toldunion og det indre marked

Toldunionen blev oprettet i 1968 og er fundamentet for det indre marked. Toldunionen betyder, at der ingen grænser findes mellem EU-medlemslandene ved udveksling af varer. Toldafgifter og afgifter med lignende virkning mellem EU-medlemslandene er dermed forbudt.

EU's indre marked blev indført i 1993 og sikrede den frie bevægelighed af varer, tjenesteydelser, kapital og personer ved at søge at fjerne tekniske, juridiske og bureaukratiske hindringer herfor.

Det indre marked muliggør dermed – inden for visse begrænsninger på eksempelvis indførelse af alkohol og tobak – fri grænsehandel mellem EU's medlemslande.

Kilde: EUR-Lex (udateret): Told. Senest lokaliseret 13. februar 2024 på: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/customs.html?root_default=SUM_1_CODED%3D12&locale=da. Rådet for den Europæiske Union (2024): EU's indre marked. Senest lokaliseret 13. februar 2024 på: <https://www.consilium.europa.eu/da/policies/deeper-single-market/>.

Det er dog naturligvis hverken den europæiske toldunion eller det EU's indre marked, der i sig selv er en drivkraft for danskernes grænsehandlen; den drives i højere grad af andre faktorer som f.eks. afgifter, adgangen til pantfrie dåser⁷ og lignende forhold af national, forbrugerøkonomisk karakter.

Grænsehandel er derfor heller ikke et fænomen, der i vid udstrækning findes ved alle grænser i EU. Baseret på branchekendskab er det således DSK's vurdering, at grænsehandel er en betydelig større udfordring for Danmark end for de fleste andre lande i EU.

Det nærmere omfang af danskernes traditionelle grænsehandel – og herunder det nærmere omfang af grænsehandlen med dagligvarer – kendes ikke. Der findes imidlertid en række forskellige bud herpå. Ud fra disse forskellige skøn kan man sammenstykke et opdateret og samlet estimat, hvilket er forsøgt i det følgende.

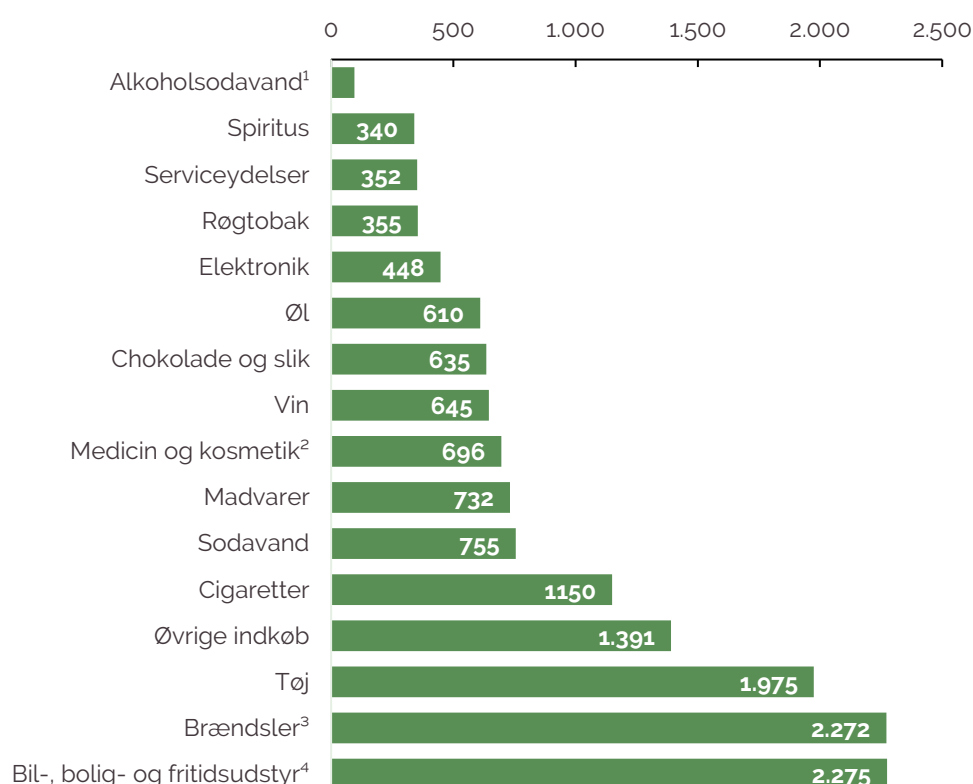
⁷ Pantfriheden ophører sandsynligvis fra 2029 som følge af EU's emballageforordning, der blev vedtaget i foråret 2024, se Miljøministeriet (2024): *Efter 20 års kamp: Nu kommer der pant på tyske dåser*. Pressemeddelelse, 24. april 2024, senest lokaliseret 25. april 2024 på: <https://mim.dk/nyheder/pressemeddelelser/2024/april/efter-20-aars-kamp-nu-kommer-der-pant-paa-tyske-daaser>.

Skatteministeriets estimater over danskernes grænsehandel

Typisk henvises til Skatteministeriets sædvanlige og årlige opgørelser, når talen falder på det samlede omfang af danskernes grænsehandel. Ifølge Skatteministeriet beløb den traditionelle grænsehandel sig i 2022 til alt i alt 14,75 mia. kroner.⁸

Skatteministeriets opgørelse af danskernes traditionelle grænsehandel i 2022 fordelt på varegrupper (mio. kroner)

Kilde: Skatteministeriet (2023): Skatteøkonomisk redegørelse 2023, kapitel 4 Grænsehandel, tabel 4.1. Grænsehandlen med nydelsesmidler fordelt på varekategorier, 2014-2022 og tabel 4A.1. Grænsehandlen med andre varer fordelt på varekategorier, 2014-2022.

Note: Alle tallene er opgjort i 2023-priser jf. Skatteministeriet (2023). ¹Indeholder også tal for cider. ²Omfatter også kosttilskud og parfume mv. ³Ekst. energikoks. ⁴Serviceydelser omfatter f.eks. tandlægebesøg eller bilreparationer indkøbt i udlandet.

⁸ Skatteministeriet (2023), s. 121.

En anden måde at opgøre disse tal på er ved at skelne mellem dagligvarer (dvs. madvarer og nydelsesmidler) og ikke-dagligvarer. Således opgjort og baseret på Skatteministeriets skøn beløb danskernes grænsehandel med dagligvarer sig i 2022 til ca. 5,3 mia. kroner. Det svarer til ca. 36 pct. af den samlede grænsehandel, således som den opgøres af Skatteministeriet.

Skatteministeriets opgørelse af danskernes traditionelle grænsehandel i 2022 – dagligvarer og ikke-dagligvarer

Kategori	Beløb	Andel
Dagligvarer	5,3 mia. kroner	36 pct.
Ikke-dagligvarer	9,4 mia. kroner	64 pct.

Kilde: Samme som foregående samt egne beregninger.

Note: Kategorien "dagligvarer" er defineret som summen af kategorierne "nydelsesmidler" (dvs. alkoholsodavand, spiritus, røgtobak, øl, chokolade og slik, vin, sodavand og cigaretter) og "madvarer".

Ifølge Skatteministeriet har opgørelsen dog "skønsmæssig karakter",⁹ og dette skyldes ikke mindst, at den i vid udstrækning baserer sig på stikprøvebaserede interviewundersøgelser, hvor danskerne selv skal rapportere deres grænsehandel.¹⁰

Derfor er der også "betydelig usikkerhed forbundet med det samlede skøn for grænsehandlen inden for hver varegruppe", som Skatteministeriet har formuleret det i et svar til Folketinget.¹¹

Grænselukning 2020: Et naturligt eksperiment, der gav mulighed for at estimere omfanget af grænsehandlen nærmere

I 2020 lukkede den dansk-tyske grænse midlertidigt på grund af covid-19-pandemien. Det betød, at danskernes grænsehandel blev reduceret ganske markant – og samtidig var de hjemlige dagligvarebutikker åbne (modsat mange andre erhverv). Det betød, at den dagligvarehandel, der før ville have fundet sted i Tyskland, blev nødt til at finde sted i Danmark. Grænsehandlen i Tyskland "flyttede hjem", så at sige.

Denne helt unikke situation skabte muligheden for komme med et bedre funderet estimat over omfanget af grænsehandlen end Skatteministeriets løbende opgørelser.

⁹ Ibid., fodnote s. 122.

¹⁰ Ibid., fodnote s. 122.

¹¹ Skatteministeriet (2024b): *Endeligt svar på spørgsmål nr. 270 af 25. januar 2024*. SAU alm. del, folketingsåret 2023-2024.

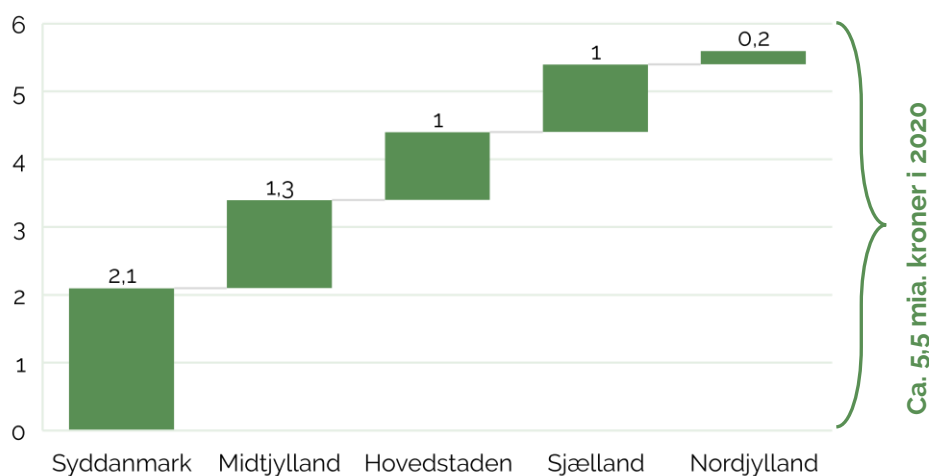
Bundes-
republik
Deutschland

Dette kunne man gøre ved at kigge nærmere på, om – og hvor meget – omsætningen i dagligvarehandlen i Danmark steg, mens grænsen til Tyskland var lukket. Konsulentfirmaet Boston Consulting Group (BCG) og en større, dansk erhvervsorganisation kiggede derfor nærmere på denne situation.^{12, 13} Begge disse analyser pegede i retning af, at Skatteministeriet skøn for den samlede grænsehandel er for lave.

BCG's estimat: Grænsehandel med dagligvarer for mindst 5,5 mia. kroner

BCG's analyse havde et fokus på den fysiske grænsehandel med dagligvarer¹⁴ – dvs. både nydelsesmidler og madvarer. BCG vurderede omfanget af "hjemtaget" grænsehandel med dagligvarer som følge af grænselukningen ved at tage differencen i omsætningstilvækst efter grænselukningen mellem den mindst grænsehandlende region, Nordjylland, og de resterende regioner.¹⁵ BCG konkluderede forsigtigt, at danskernes grænsehandel med dagligvarer i Tyskland i 2020 udgjorde mindst 5,5 mia. kroner, hvilket svarer til ca. 6,1 mia. kroner i 2023-priser.¹⁶

BCG's estimat af grænsehandlen med dagligvarer (mia. kroner)

Kilde: Boston Consulting Group (2021): *Danskernes grænsehandel*, s. 18, figur 4.5.1

Note: Tallene i figuren angiver de oprindelige tal fra BCG's rapport. I figuren er der således ikke taget højde for prisudviklingen siden da.

¹² Dansk Erhverv (2020).

¹³ Boston Consulting Group (2021): *Danskernes grænsehandel*. Rapporten kan findes på Folketingets hjemmeside som bilag 161, SAU alm. del, folketingsåret 2020-2021. Rapporten er udarbejdet i samarbejde med Fonden af 1. oktober 1959.

¹⁴ Ibid., s. 6.

¹⁵ For en nærmere beskrivelse af BCG's metode, se ibid., s. 6-7.

¹⁶ Priskorrekturen er foretaget på baggrund af Danmarks Statistik, Statistikbanken: PRIS112 og afspejler prisudviklingen fra 2021 til 2023.

Dette estimat er dog givetvis et underkantsskøn, og i rapporten beskrives det direkte som "en nedre grænse for danskernes grænsehandel med dagligvarer".¹⁷ Dette skyldes, at der i skønnet ikke taget højde for en række forhold, der skal lægges til. BCG nævner bl.a.:

- *Aflyste, sociale arrangementer:*
BCG's analyse tager afsæt i nedlukningerne som følge af covid-19. Selvsamme nedlukninger betød også, at et stort antal sociale arrangementer – bryllupper, konfirmationer, fødselsdage m.m. – blev aflyst. Denne slags større arrangementer er en typisk årsag til grænsehandel. Det betyder, at den hjemtagne handel, som BCG i sin analyse tog afsæt i, var "for lille" i forhold til en normal situation.
- *Lagerbeholdninger:*
Den manglende mulighed for grænsehandel betød, at de danskere, der ellers ville have handlet dagligvarer over grænsen, enten måtte handle i Danmark (det er den effekt, BCG har vurderet) eller måtte tømme egne lagre i det omfang sådanne fandtes. Og sådanne lagre findes, viser både en analyse fra 2021¹⁸ og nyere tal fra 2024.¹⁹ Effekten af en grænselukning rammer derfor først, når lagrene er tømt, dvs. med forsinkelse. Denne effekt betyder også, at grænsehandlen i en normalsituation sandsynligvis er en smule større end omfanget af den "hjemtagne" grænsehandel, som BCG har vurderet.
- *Illegal handel og illegale grænsekrydsninger:*
BCG's analyse tager ikke højde for, at nogle danskere kan have erstattet grænsehandlen med illegal handel. Omfanget heraf er ukendt, men det må – igen – betyde, at BCG's skøn over grænsehandlen med dagligvarer er for lavt.
- *Grænsehandlen er større i sommermånederne:*
BCG's analyse baserer sig på lukningen af den tyske grænse fra midten af marts til begyndelsen af juni. Grænsehandlen er dog traditionelt størst i sommerferien samt i november og december op til jul og nytår. BCG antager implicit, at "grænsehandlens andel af forbruget er ens på tværs af måneder", hvorfor analysen må antages at undervurdere det reelle omfang af grænsehandel.
- *Den fulde indfasning af forhøjede cigaretafgifter i 2022, indførelse af nye afgifter på røgfri tobaksprodukter, forhøjede afgifter i 2024:*
BCG's analyse fokuserer på 2020; men året efter blev den danske afgift på cigaretter hævet, hvilket har medvirket til at øge grænsehandlen. DSK har i en analyse konservativt vurderet, at ca. 50-60 pct. af det fald, der i den forbindelse sås i det indenlandske salg af cigaretter, blev udlignet i form af øget grænsehandel med

¹⁷ Boston Consulting Group (2021), s. 20.

¹⁸ Dansk Erhverv (2021): *Danskerne genoptog grænsehandlen, da grænserne åbnede igen*, s. 6.

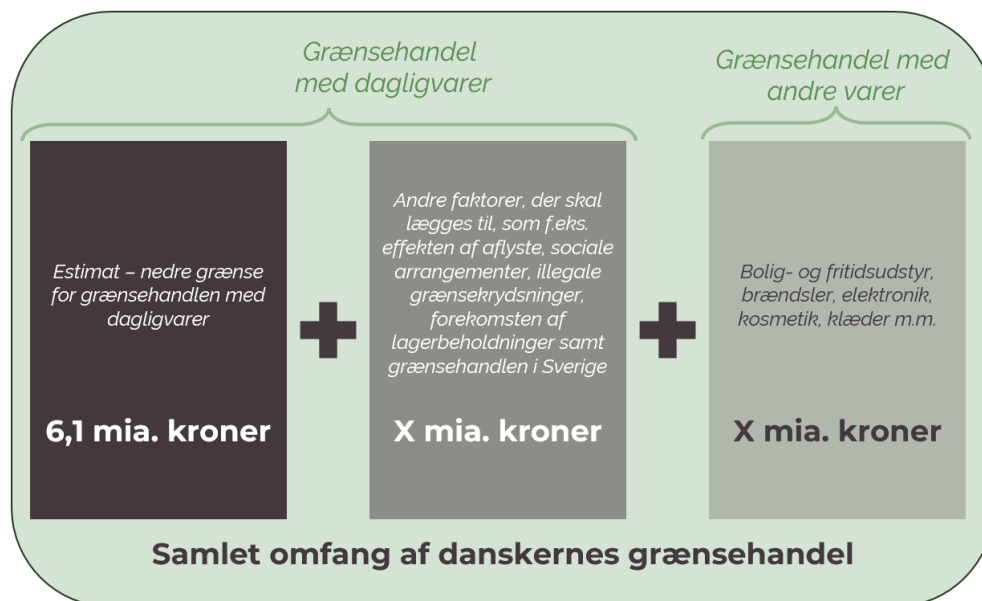
¹⁹ Norstat for DSK, april 2024. Denne undersøgelse viste, at 48 pct. af danskerne var tilbøjelige til at have et større forbrug af slik, chokolade, sodavand og alkohol efter indkøb i enten Sverige eller Tyskland. Se mere herom i denne rapport's afsnit om, hvordan grænsehandel skaber et unødigt merforbrug af usunde nydelsesmidler.

cigaretter.²⁰ Siden da er der desuden indført og forhøjet afgifter på en række produkter som f.eks. røgfri tobak, der kan erstatte cigaretter. Dette giver et – kraftigt – øget incitament til grænsehandel. Et sådan øget incitament til grænsehandel med én vare kan hurtigt medføre øget grænsehandel med andre varer, da den samlede *business case* for forbrugeren påvirkes. Det må alene af denne årsag forventes, at grænsehandlen med dagligvarer i dag ligger over BCG's skøn.

Den samlede effekt af disse – og andre – forhold er, at BCG's estimat givetvis er for lavt.

Dertil kommer, at BCG's skøn alene er en analyse af omfanget af grænsehandlen med dagligvarer i Tyskland.²¹ Der er således ikke tale om en analyse af den samlede grænsehandel, da analysen hverken tager højde for grænsehandlen i f.eks. Sverige eller for grænsehandel med andre varer.

BCG's model for estimat af danskernes grænsehandel i 2020 omregnet til 2023-priser

Kilde: Delvis gengivelse af figur 4.5 i Boston Consulting Group (2021): Danskernes grænsehandel, s. 17.

Note: Figuren er alene en illustration, og de enkelte figurelementers størrelse er ikke retvisende for deres relative, økonomiske vægt. I figuren er BCG's skøn på 5,5 mia. kroner korrejeret til 2023-priser vha. Danmarks Statistik, Statistikbanken: PRIS112. Korrektionen er sket fra 2021- til 2023-priser.

²⁰ DSK (2023d): Grænsehandlen spiser en stor del af effekten af afgiftsstigninger på cigaretter.

²¹ Boston Consulting Group (2021), s. 6.

Det er dog bemærkelsesværdigt, at BCG's underkantsskøn for grænsehandlen med dagligvarer alene i Tyskland i 2020 (6,1 mia. kroner i 2023-priser) allerede i sig selv er mærkbart højere end Skatteministeriets skøn over den samlede grænsehandel med dagligvarer i 2022 (5,3 mia. kroner i 2023-priser) – selvom Skatteministeriets skøn gerne skulle tage højde for og indeholde alle de faktorer, som ellers betyder, at BCG's skøn er et underkantsskøn.

Supplerende estimat: Grænsehandel alene med nydelsesmidler (ekskl. tobak) for 3,5 til 5,8 mia. kroner

En anden analyse, der på mange måder mindede om BCG's, konkluderede, at lukningen af den tyske grænse fik det hjemlige salg af nydelsesmidler som f.eks. chokolade, slik, øl og vin (dog ikke med tobak inkluderet i opgørelsen) til at stige med mellem 3,5 og 5,8 mia. kroner i 2020-priser.²²

At dette supplerende skøn er i den størrelsesorden, uden at man har medtaget hverken tobak eller madvarer – og at man udelukker de samme ting som BCG, herunder grænsehandlen i Sverige – understreger igen, at BCG's mere generelle skøn for grænsehandlen med dagligvarer kun kan være et konservativt estimat, der sandsynligvis er for lavt.

Men endnu vigtigere: De to analyser peger entydigt i retning af, at Skatteministeriets skøn over den samlede grænsehandel er betydeligt undervurderet.

Grænsehandlen i Sverige

Grænsehandlen forbindes ofte med storindkøb i Tyskland, men der er ingen tvivl om, at danskerne også foretager grænsehandel i Sverige – især i Skåne, i Helsingborg og i Malmø eller Malmø-forstaden Hyllie. En svensk undersøgelse foretaget i 2016 viste, at ca. en tredjedel af alle rejser mellem Sjælland og Skåne dengang havde indkøb som hovedformål.

Det samlede omfang af danskernes indkøb i Sverige heraf er dog ikke kendt nærmere. Skatteministeriet har skønnet, at grænsehandel i Tyskland udgør over 60 pct.²³ eller måske endda knap 65 pct.²⁴ af den samlede grænsehandel – men som vist er det et estimat, der er behæftet med betydelig usikkerhed, og Skatteministeriet opgør ikke grænsehandlen med enkelte nydelsesmidler fordelt på lande.²⁵

²² Dansk Erhverv (2020), s. 1.

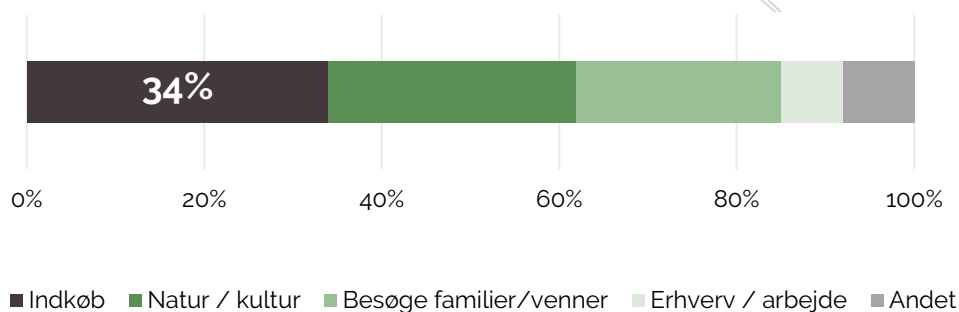
²³ Skatteministeriet (2023), s. 128.

²⁴ Skatteministeriet (2024b).

²⁵ Skatteministeriet (2024a): *Endeligt svar på spørgsmål nr. 269 af 25. januar 2024*. SAU alm. del, folketingsåret 2023-2024. Skatteministeriet (2024b).

Primære formål med rejser til Skåne

Kilde: HUI Research (2017): Gränshandel Öresund 2016. En rapport om resandet och konsumtionen i Skåne och Själland, s. 16, figur 6 samt egne beregninger.

Samtidig har Skatteministeriet i en række svar til Folketinget angående grænsehandlen oplyst, at man "af beregningstekniske hensyn" og med afsæt i beregningerne af effekterne af afgiftsændringer på spiritus og tobak kan opgøre grænsehandlen "opdelt på to landekategorier benævnt "Tyskland" og "Syd- og Østeuropa", hvor grænsehandel i "Tyskland" dog også dækker over grænsehandel i andre omkringliggende lande, herunder Sverige, og grænsehandel i "Syd- og Østeuropa" også dækker taxfreehandel."²⁶

Skatteministeriet har således kun ganske begrænset viden om grænsehandlen i Sverige, og denne er ej heller estimeret i de to ovenfor beskrevne analyser.

For at få et samlet billede af danskernes grænsehandel med dagligvarer må grænsehandlen i Sverige derfor skønnes separat og ad andre veje.

Svenske estimater over grænsehandlen i Skåne

Da det svenske analyseinstitut HUI Research i 2016 undersøgte danskernes grænsehandel i Skåne (som omfatter både Malmö og Helsingborg), vurderede de også omfanget af danskernes grænsehandel i Sverige. Konklusionen var, at danske forbrugere handlede dagligvarer for 1,3 mia. svenske kroner og andre varer for 1,9 mia. svenske kroner.

Det svarer i 2023-priser til, at danskerne i 2016 handlede for ca. 2,7 mia. danske kroner i Skåne, hvoraf ca. 1,1 mia. kroner blev brugt på dagligvarer.

²⁶ Skatteministeriet (2024a).

Omfang af den danske grænsehandel i Skåne, 2016

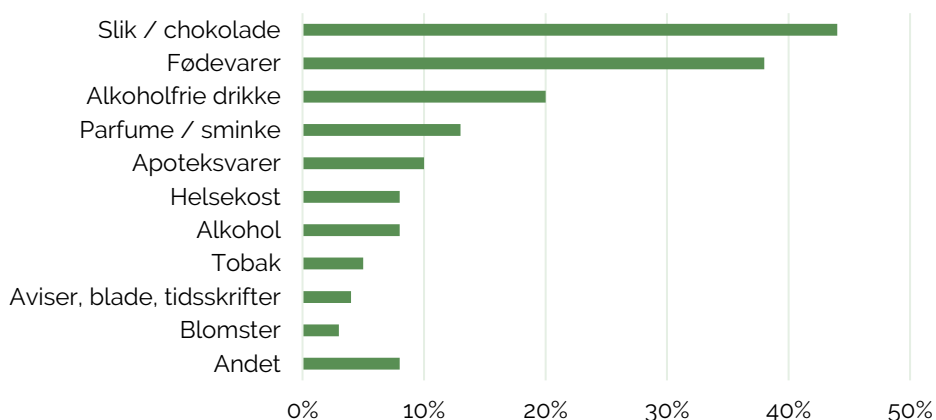
	SEK (2016-priser)	DKK (2023-priser)
Dagligvarer	1,3 mia. SEK	1,1 mia. DKK
Andre varer	1,9 mia. SEK	1,6 mia. DKK
I alt	3,2 mia. SEK	2,7 mia. DKK

Kilde: HUI Research (2017), s. 21, Statistiska Centralbyrån (Statistikmyndigheten): Konsumentprisindex (1980=100), fastställda tal, Nationalbanken, Nationalbankens Statistikbank: DNVALD og egne beregninger.

Note: De svenske tal for 2016 er først inflationskorrigeret vha. af det svenske forbrugerprisindex. Derefter er tallene kurskorrigeret ud fra et årgennemsnit af den svenske kronekurs, beregnet på baggrund af Nationalbankens tal for de daglige valutakurser..

Blandt dagligvarerne var det især varer som f.eks. chokolade og slik, der ifølge undersøgelsen fyldte i danskernes indkøbskurve. Dermed er det bl.a. varer, der i Danmark er afgiftsbelagte, der driver grænsehandlen i Sverige. Den danske grænsehandel i Sverige drives således ikke mindst af grænsehandel med dagligvarer. HUI Research, der stod bag den svenske opgørelse, konkluderede ydermere, at "resultatet kan därmed ses som en bekræftelse på att de relativa prisnivåerna per varukategori spelar stor roll för shoppingviljan."²⁷

Andel rejsende fra Sjælland, som købte forskellige dagligvarer, 2016

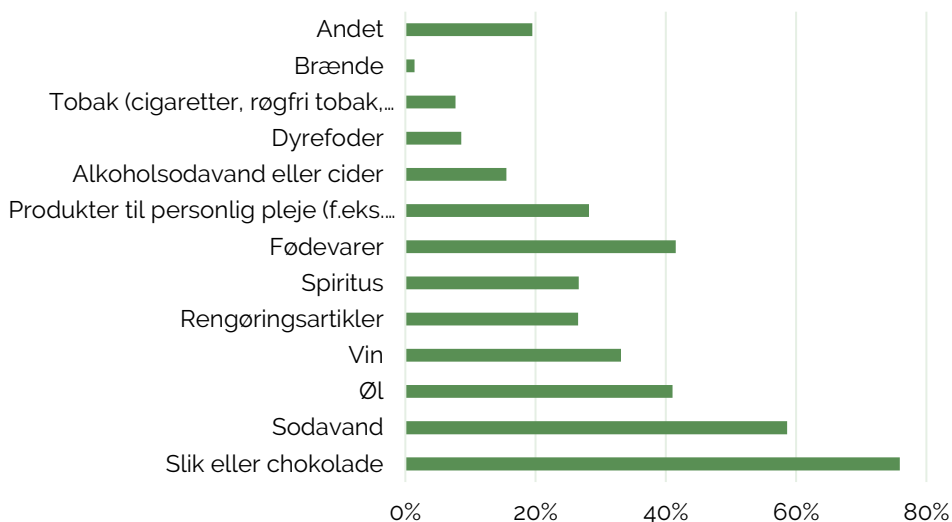
Kilde: Oversat gengivelse af figur 10, HUI Research (2017), s. 17.

²⁷ HUI Research (2017), s. 17.

En nyere undersøgelse bekræfter dette billede: at dagligvarer generelt fylder godt, når danskerne handler på tværs af grænserne.

Danskernes indkøb i Sverige og Tyskland, 2024

Kilde: Norstat for DSK, april 2024. n = 1.170.

Note: Undersøgelsen er gennemført som en repræsentativ befolkningsundersøgelse. Spørgsmålet lød: "Hvad handlede du, sidst du handlede i Sverige eller Tyskland?".

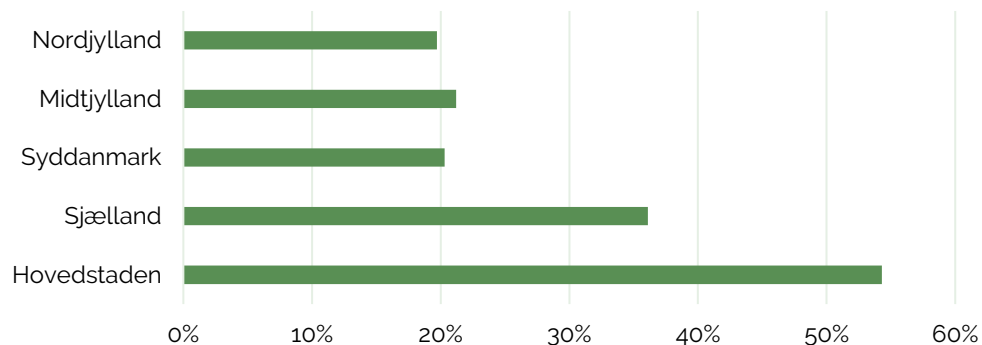
Denne nyere undersøgelse peger på, at 42 pct. af de danskere, der har handlet i Sverige eller Tyskland inden for det seneste år, har indkøbt fødevarer – og mere end $\frac{3}{4}$ har indkøbt slik eller chokolade. Over halvdelen har indkøb sodavand, hvilket sandsynligvis ikke mindst skyldes pantfriheden ved den dansk-tyske grænse.²⁸

Danskernes grænsehandel i Sverige foregår også andre steder end i Skåne
HUI Researchs estimat over danskernes grænsehandel i Sverige dækker imidlertid kun Skåne, og det er da med største sandsynlighed også her, at langt størstedelen af den danske grænsehandel i Sverige foregår – alene på grund af den nemme tilgængelighed.

Men der er meget, der tyder på, at dansk grænsehandel i Sverige er mere udbredt end dette. Således har hver femte nordjyde og tilsvarende ca. hver femte midtjyde – altså danskere, der bor i regioner, hvor tilgængeligheden til Sverige er mere begrænset – handlet i Sverige inden for det seneste år.

²⁸ Se særskilt afsnit herom.

Andel af danskerne, der har handlet i Sverige inden for det seneste år fordelt på regioner

Kilde: Norstat for DSK, april 2024. n = 1.170.

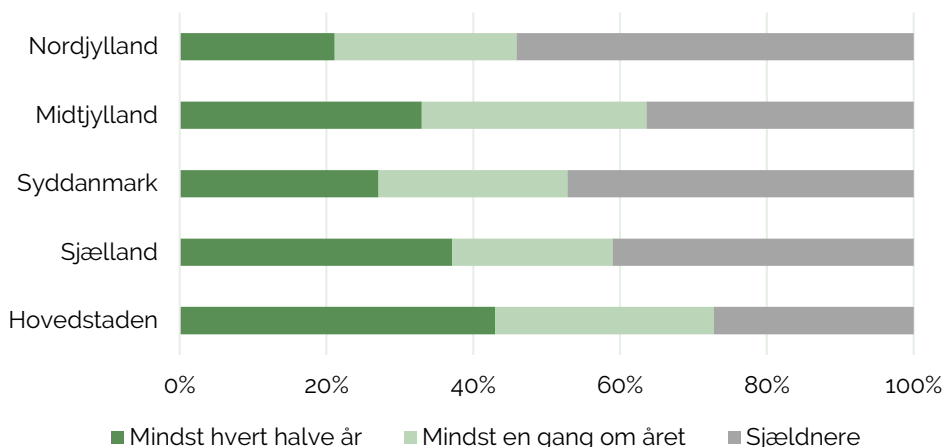
Note: Undersøgelsen er gennemført som en repræsentativ befolkningsundersøgelse blandt danskere 18+. Spørgsmålet lød: "Har du handlet i Sverige inden for det seneste år?".

En vis del af indkøbene er givetvis sket i forbindelse med f.eks. rejser, skiferier og lignende – men dette kan næppe forklare, at så store andele af danskerne angiver at have handlet i Sverige inden for det seneste år. Samlet set er det ca. en tredjedel af alle danskere på tværs af hele landet, der i undersøgelsen kan svare bekræftende på, at de har handlet i Sverige inden for det seneste år.

Undersøgelsen viser også, at de danskere, der inden for det seneste år har handlet i Sverige, faktisk har gjort flittigt brug af denne mulighed. Blandt de nordjyder, der har bekræftet at have handlet i Sverige inden for det senest år, svarer hver femte, at det er noget, de gør mindst en gang hvert halve år. Hele 18 pct. af denne gruppe svarer, at det er noget, de gør mindst hver tredje måned.

Også Blandt midtjyderne er grænsehandel i Sverige et almindeligt fænomen: Blandt de midtjyder, der har bekræftet, at de har handlet i Sverige inden for det seneste år, svarer næsten hver tredje, at de handler i Sverige mindst en gang hvert halve år.

Frekvenser for danskernes indkøb i Sverige

Kilde: Egne beregninger baseret på Norstat for DSK, april 2024. n = 393

Note: Undersøgelsen er gennemført som en repræsentativ befolkningsundersøgelse. Spørgsmålet lød: "Hvor ofte handler du i Sverige?. Spørgsmålet er alene stillet til de danskere, der har angivet at have handlet i Sverige inden for det seneste år.

Disse tal indikerer, at danskernes grænsehandel i Sverige strækker sig videre end grænsehandlen i Skåne. Og det betyder, at HUI Researchs estimat over danskernes grænsehandel i Skåne – samlet set 2,7 mia. kroner i 2023-priser, herunder 1,1 mia. kroner til dagligvarer – ikke kan være fuldkommen dækkende for det faktiske omfang af danskernes grænsehandel i Sverige i almindelighed.

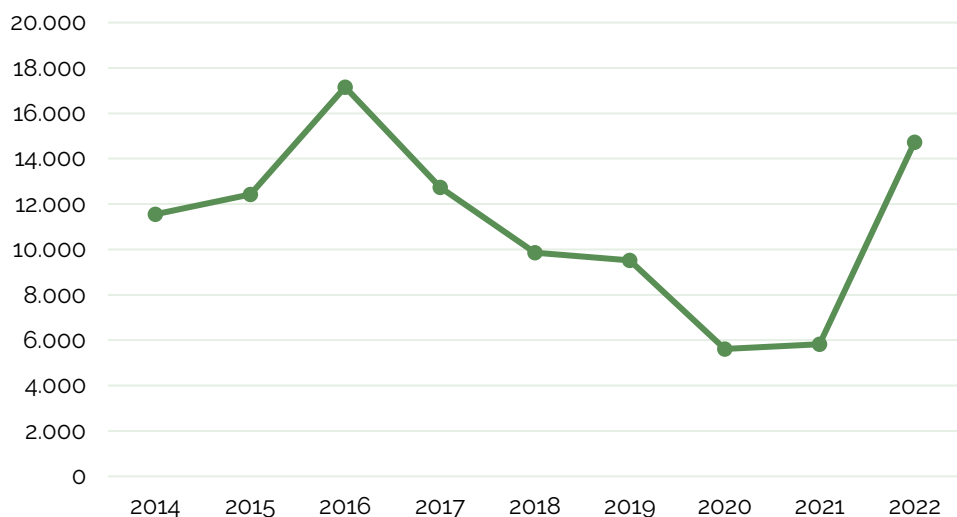
Udviklingen i grænsehandlen

De to ovenfor angivne estimater over grænsehandlen med dagligvarer i Tyskland hhv. Sverige kan lægges til Skatteministeriets estimater over grænsehandlen med andre varer. Dette giver en samlet grænsehandel på ca. 16,6 mia. kroner.

Men dette tal er givetvis for lavt, da det baserer sig på estimater over grænsehandlen med dagligvarer i hhv. 2020 (Tyskland) og 2016 (Sverige): Den første baserer sig på BCG's estimat for 2020 og beløb sig til 6,1 mia. kroner i 2023-priser; den anden baserer sig på HUI's estimat for 2016 og beløb sig til ca. 1,1 mia. kroner i 2023-priser. Men grænsehandlen og dens rammer har siden 2020 hhv. 2016 udviklet sig, og estimatet over grænsehandlen i Sverige baserer sig alene på grænsehandlen i Skåne, jf. ovenfor.

Samtidig er der en del, der peger i retning af, at grænsehandlen er et fænomen i stigning. Skatteministeriets estimat for grænsehandlen i 2022 var således det højeste siden 2016. Selvom der er betydelige usikkerheder i tallene – f.eks. pga. Skatteministeriets dataleverandørskift i både 2016 samt 2019 – synes udviklingen ganske entydig.

Skatteministeriets opgørelse af danskernes traditionelle grænsehandel, 2014-2022 (mio. kroner)

Kilde: Skatteministeriet (2023), Tabel 4.1. Grænsehandlen med nydelsesmidler fordelt på varekategorier, 2014-2022 og Tabel 4A.1. Grænsehandlen med andre varer fordelt på varekategorier, 2014-2022.

Note: Bemærk, at Skatteministeriets skøn er behæftet med usikkerheder og – jf. forrige kapitel – efter alt at dømme er for lavt.

Ifølge Skatteministeriets tal var grænsehandlen i 2023 således steget med over 50 pct. sammenlignet med før corona (2019).²⁹ Dette tal er givetvis ikke helt præcist givet de usikkerheder, der er i Skatteministeriets opgørelse, og som er behandlet ovenfor. Men udviklingen er både tydelig og meget markant.

Højere afgifter øger sandsynligheden for mere grænsehandel i fremtiden

Skatteministeriet selv peger på, at grænsehandlen med nydelsesmidler var faldende fra 2014 og frem til covid-19-årene bl.a. grundet danske afgiftsnedsættelser på grænsehandelsfølsomme varer som f.eks. sodavand og øl.

Omvendt peger Skatteministeriet også selv på, at stigningen i 2022 især var foranlediget af forhøjede tobaksafgifter i Danmark.³⁰

²⁹ Fra ca. 9,5 mia. kroner til ca. 14,7 mia. kroner, dvs. en stigning på ca. 55 pct.

³⁰ Skatteministeriet (2023), s. 126.

Og denne udvikling må forventes at fortsætte i de følgende år,³¹ da afgiftsforhøjelsen på cigaretter ikke var fuldt indfaset i 2022, og da der sidenhen er kommet flere og højere afgifter på andre typer af nikotinprodukter, herunder også røgfri tobak.³²

Femern-forbindelse kommer også til at skubbe til grænsehandlen

I 2029 forventes det, at den faste forbindelse til Tyskland via øen Femern kan åbne.³³ Det betyder, at den nuværende færgeforbindelse erstattes af en fast forbindelse, der gør transporten kortere og hurtigere.

Forventningen er, at dette vil få trafikken over Femern Bælt til at stige betydeligt sammenlignet med både i dag og det tilfælde, at den faste forbindelse ikke var blevet opført. Trafikprognoser foretaget for Femern A/S i 2014 pegede på, at trafikken i 2022 ville være mere end 50 pct. højere med den faste forbindelse end uden den faste forbindelse.³⁴

Trafikprognose for den faste forbindelse over Femern Bælt (antal krydsende busser og personbiler)

	Færgen		Fast forbindelse	
	2011	2022	2025	2035
Forventet trafik fra biler og busser	1.595.000	2.816.000	3.351.000	3.972.000

Kilde: Gengivelse af figur 0-1 i Intraplan Consult GmbH & BVU Beratergruppe (2014): *Femernbælt Forecast 2014 – Update of the FTC-Study of 2002*. Senest lokaliseret 25. april 2024 på: <https://femern.com/media/gwylqa1q/fehmarbælt-forecast-2014-update-of-the-ftc-study-of-2002.pdf>, s. 12.

Note: 2011-tallet angiver det faktisk antal krydsende; de resterende tal er prognostiske. De angivne forventninger til trafikken er fra prognosens case A, der er det mest forsigtige af prognosens scenarier.

³¹ DSK (2023d).

³² Det skete som følge af den politiske aftale om en forebyggelsesplan, se Regeringen, Socialistisk Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Det Konservative Folkeparti og Alternativet (2023): *En forebyggelsesplan målrettet børn og unge - tobak, nikotin og alkohol*. Senest lokaliseret 8. april 2024 på: <https://sum.dk/Media/638355544796222251/Aftaletekst.pdf>.

³³ Transportministeriet (2022): *Den faste forbindelse over Femern Bælt*. Senest lokaliseret 25. april 2024 på: <https://www.trm.dk/temaer/den-faste-forbindelse-over-femern-baelt/femern-artikler/den-faste-forbindelse-over-femern-baelt>.

³⁴ Intraplan Consult GmbH & BVU Beratergruppe (2014): *Femernbælt Forecast 2014 – Update of the FTC-Study of 2002*. Senest lokaliseret 25. april 2024 på: <https://femern.com/media/gwylqa1q/fehmarbælt-forecast-2014-update-of-the-ftc-study-of-2002.pdf>, s. 16-17.

Selvom trafikprognoserne er lavet på et tidspunkt, hvor man forventede en tidligere åbning af Femern-forbindelsen, end realiteterne har kunnet honorere, må det stadig forventes, at åbningen af den faste forbindelse vil medføre en øget trafik fra Danmark til Tyskland og dermed også en øget grænsehandel mellem Danmark og Tyskland. Selvom denne stadig ikke har manifesteret sig, er der tale om en faktor, der skal medtages i overvejelser om grænsehandlens generelle udvikling og fremtid.

Udviklingen siden BCG's estimat over grænsehandlen med dagligvarer i 2020

Ud fra det ovenstående fremstår det sandsynligt, at BCG's estimat over danskernes grænsehandel med dagligvarer i Tyskland i 2020 – 6,1 mia. kroner i 2023-priser – er for lavt, hvis det skal kunne beskrive den faktiske situation i 2023.

Som nævnt ovenfor, vurderer Skatteministeriet, at den samlede grænsehandlen er steget med ca. 50 pct. siden 2019. Dette skyldes ifølge Skatteministeriet i høj grad en stigning i salget af cigaretter, brændsler og udstyr til bil og bolig fra 2019 til 2022. Stigningen i salget af dagligvarer (inkl. cigaretter) under ét var på 6-7 pct., når man tager afsæt i Skatteministeriets tal.³⁵

Dertil kan lægges, at de danske afgifter på tobaksprodukter er steget tydeligt siden 2022 (som stigningstaksten beregnet på basis af Skatteministeriets tal baserer sig på). Tobaks- og nikotinafgifterne i Danmark er således blevet både udvidet til flere produktkategorier³⁶ og generelt forøget. Stigningen i grænsehandlen, som dette forårsager, skal lægges oven i stigningen på de ca. 7 pct. nævnt ovenfor.

Samtidig peger regnskabstal og udtalelser fra grænsebutikkerne på, at grænsehandlen med dagligvarer samlet set er tilbage på niveau med før COVID-19-ned- og grænselukningerne. Men de svenske kunder presses væk af en svag, svensk krone, og derfor fylder de danske kunder relativt set stadig mere. Også dette er en indikation på, at danskernes grænsehandel med dagligvarer i Tyskland er opadgående og i dag ligger over BCG's estimat over grænsehandlen i 2020.

³⁵ Denne beregning er foretaget på baggrund af Skatteministeriet (2023), tabel 4.1. Grænsehandlen med nydelsesmidler fordelt på varekategorier, 2014-2022 og tabel 4A.1. Grænsehandlen med andre varer fordelt på varekategorier, 2014-2022. Beregningen viser stigningen i beløbet for dagligvarer, der her defineres som madvarer og nydelsesmidler. Denne kategori steg i Skatteministeriets opgørelse fra 4,981 mia. kroner i 2019 til 5,317 mia. kroner i 2022. Det svarer til en stigning på 6,7 pct.

³⁶ Skatteministeriet (2022): *Fra 1. januar 2023 er det slut med nikotinprodukter uden afgift – nu begynder Skattestyrelsens kontroller.* Senest lokaliseret 8. april 2024 på: <https://sktst.dk/nyheder-og-pressemeddelelser/fra-1-januar-2023-er-det-slut-med-nikotinprodukter-uden-afgift-nu-begynder-skattestyrelsens-kontroller>.

Den danske grænsehandelskoncern Fleggaard oplever fremgang trods færre svenske kunder

Den danske grænsehandelskoncern Fleggaards omsætning i regnskabsåret 2022/2023 lå to pct. over året før, og omsætningen lå i 2022/2023 over niveauet for 2018/2019, dvs. før COVID-19 og de deraf følgende grænselukninger.

Omsætningen baserer sig dog i lavere grad på svenske kunder: Fleggaard har således peget på, at "den svenske krone står meget svagt, og derfor er svenskernes købekraft svækket. Derudover fik den svenske busturisme et ordentligt knæk under corona og er endnu ikke tilbage på normalt niveau."

Dette peger i retningen at, at omsætningen i stigende grad baserer sig på danske kunder.

Kilde: Olesen, J. (2024): Fleggaard-chef om grænsehandel: Danskerne er kommet tilbage – men der altid plads til forbedring. DetailWatch, 21. februar 2024. Senest lokaliseret 9. april 2024 på: <https://detailwatch.dk/nyheder/dagligvarer/article16869671.ece>.

Det synes på det foreliggende grundlag³⁷ ikke urimeligt at antage, at BCG's estimat for danskernes grænsehandel med dagligvarer i Tyskland i 2020 skal korrigeres med 10-15 pct., hvis der med afsæt heri skal gives et opdateret estimat for 2023.

Samlet estimat af omfanget af den danske grænsehandel med dagligvarer i Tyskland, 2023

	Grænsehandel 2020	Grænsehandel 2023
I alt	6,1 mia. DKK	6,7 – 7,0 mia. DKK

Kilde: BCG (2021) og egne beregninger.

I dette tilfælde kan det således konstateres, at danskernes grænsehandel med dagligvarer i Tyskland i 2023 sandsynligvis beløb sig til op mod 7 mia. kroner.

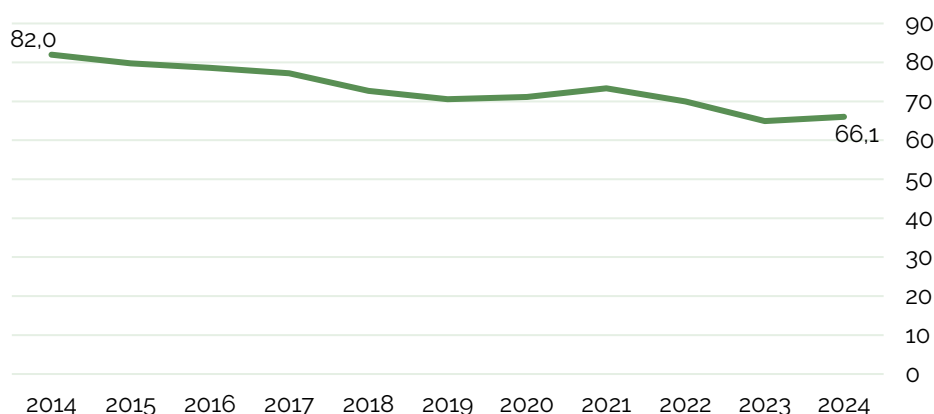
³⁷ En række af disse faktorer, der forårsager grænsehandlen, uddybes i kapitlet om grænsehandlens drivkræfter.

Grænsehandlen i Sverige er sandsynligvis stigende

Ligeledes fremstår det sandsynligt, at estimatet over danskernes grænsehandel med dagligvarer i Skåne 2016 – 1,1 mia. kroner i 2023-priser – er for lavt til at vise danskernes samlede grænsehandel i hele Sverige i 2023. Dette skyldes først og fremmest, at estimatet over grænsehandlen i Skåne jo ikke dækker hele Sverige, og at det kan slås fast, at også danskere fra f.eks. Nordjylland handler relativt ofte i Sverige, hvilket næppe sker i Skåne.³⁸

For det andet er det blevet mere attraktivt at handle i Sverige. Grænsehandlen i Sverige er – i lighed med Tyskland – drevet af prisforskellen. Én kilde til denne forskel er selvfølgelig afgifts- og momsniveauet, og i Sverige er der i lighed med i Tyskland f.eks. en særlig lav momssats for fødevarer.³⁹ Men den oplevede prisforskel i Sverige skyldes i særlig høj grad valutakursforskellen mellem Danmark og Sverige: Siden 2016, hvor den svenske undersøgelse er fra, har udviklingen i den svenske kronkurs relativt til den danske således været til stor fordel for danske forbrugere, der handler i Sverige.

Udviklingen i den svenske kronkurs relativt til danske kroner

Kilde: Nationalbanken og egne beregninger.

Note: Valutakursen er hentet via Nationalbankens hjemmeside og derefter omregnet til gennemsnitskurser pr. år. 2024-kursen er beregnet for perioden 1. januar 2024 til 15. februar 2024.

I 2016, da man estimerede, at ca. en tredjedel af alle rejser fra Sjælland til Skåne havde indkøb som hovedformål, var den svenske kronkurs på lidt under 79. I 2023 var den faldet til lige under 65.

³⁸ Norstat for DSK, april 2024.

³⁹ For et nærmere overblik, se DSK (2023c): *Differentieret moms i Danmark – fordele og ulemper*, s. 8-10.

FEM HUNDRA KRONOR

C070234680

TVÅ HUNDRA KRONOR

B191350913

Det betyder, at det alene pga. valutakursudviklingen er blevet markant mere attraktivt for danskere at handle bl.a. dagligvarer i Sverige, og alene dette understøtter en formodning om, at danskernes grænsehandel i Sverige må være steget siden 2016.

En indikator på dette er, at trafikken over Øresund generelt opadgående, og at danskerne fylder stadig mere i den statistik. I 2023 krydsede ca. 6,6 mio. biler og motorcykler Øresundsbron.⁴⁰ I 2023 blev der foretaget næsten 100.000 rejser over Øresund i døgnet, hvilket er det højeste i årevis.

Gennemsnitligt antal krydsninger af Øresund pr. døgn

Kvartal	2018	2019	2022	2023
1.	78.833	78.694	62.298	78.742
2	104.741	104.393	96.974	106.499
3	118.138	119.542	119.296	125.207
4	87.718	86.543	82.496	87.385
Årgennemsnit	97.357	97.293	90.266	99.458

Kilde: Øresundsinstittet / Øresundsbron (2024): Øresundsindex – Trafikstatistik Q1 2024 og egne beregninger.

Note: Årgennemsnittet er beregnet som middelværdien af de fire kvartaler. Årene 2020-2021 er udeladt, da disse var præget af corona-nedlukninger mm.

Øresundsinstittet, der indsamler disse rejsedata kunne i april 2024 endda berette, at første kvartal af 2024 bød på flere rejser på tværs over Øresund end nogensinde registreret.

Dette inkluderer dog både rejser fra Danmark til Sverige og omvendt, men Øresundsinstittet pegede selv på, at udviklingen nok især skyldtes den svage, svenske krone, som tiltrækning for danske handlende.⁴¹ Øresundsbron har således også oplyst, at ca. 55 pct. af fritidstrafikken over Øresund i 2023 blev foretaget af danskere. Det betyder, at der i 2023 var en større fritidstrafik fra Danmark til Sverige end omvendt.

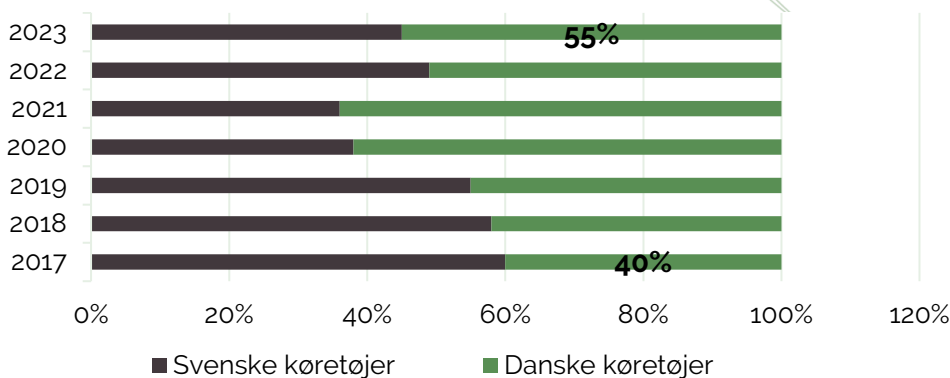
Det er en ny situation, for tidligere forholdt det sig modsat. Øresundsbron har kaldt det for en "rekordstark dansk fritidstrafik".⁴²

⁴⁰ Øresundsbron (2024): *Trafikstatistik*, senest lokaliseret 15. februar 2024 på: <https://www.oresundsbron.com/sv/om-oresundsbron/trafikstatistik> og egne beregninger. Tallet er fremkommet ved en sum af tallene for motorcykler, personbiler og personbiler med anhænger.

⁴¹ Øresundsinstittet / Øresundsbron (2024): *Øresundsindex – Trafikstatistik Q1 2024*, s. 2.

⁴² Øresundsbron (2023): *Fem tendenser i trafikken over Øresundsbron under 2023*. Senest lokaliseret 15. februar 2024 på: <https://www.oresundsbron.com/sv/news/fem-tendenser-i-trafikken-over-oresundsbron-under-2023/3404108>.

Øresundsbrons estimater over fordeling af fritidstrafikken mellem svenske og danske krydsninger af broen

Kilde: Øresundsbron. Oplyst til DSK efter henvendelse.

Note: Fordelingen dækker over andelen af svensk hhv. dansk ØresundGO-trafik, dvs. fritidstrafik med rabataftaler. Dertil skal lægges kontantbetalende.

Dertil kommer, at antallet af kontantbetalende trafikanter på Øresundsbron i begge retninger er steget med knap 10 pct. alene fra 2019 til 2023,⁴³ og denne stigning må alt andet lige i en vis udstrækning antages at dække over en stigning i grænsehandlen. Og disse tal dækker jo alene udviklingen i Skåne og ikke i hele Sverige.

Forøgelserne af de danske tobaksafgifter – og adgangen i Sverige til at købe nikotinposer mm. – må også antages at have haft en ganske betydelig betydning for udviklingen i danskernes grænsehandel i Sverige siden 2016,

Samlet set peger disse ting i retning af, at den samlede, danske grænsehandel i Sverige er stigende – og givetvis ligger over niveauet for 2016, som estimatet ellers baserer sig på. Det synes på det foreliggende grundlag ikke urimeligt at antage, at den samlede, danske grænsehandel i Sverige i 2023 lå 15-25 pct. over estimatet over danskernes grænsehandel i Skåne i 2016.⁴⁴ Denne er som beskrevet estimeret til at beløbe sig til 2,7 mia. kroner i 2023-priser, herunder 1,1 mia. kroner til dagligvarer.

Hvis den samlede, danske grænsehandel i Sverige i 2023 ligger 15 til 25 pct. over dette niveau, kan det forventes, at danskerne handlede dagligvarer for op mod 1,4 mia. kroner i Sverige i 2023.

⁴³ Antallet af kontantbetalende personbiler i 2019 var 3,483 om dagen, og i 2023 var antallet 3,766 jf. Øresundsbron (2023).

⁴⁴ En række af de faktorer, der forårsager grænsehandlen i Sverige, uddybes også i kapitlet om grænsehandelens drivkræfter.

Estimat af omfanget af den danske grænsehandel i Sverige (2023-priser)

	Grænsehandel 2016	Grænsehandel 2023
Dagligvarer	1,1 mia. DKK	1,3 – 1,4 mia. kroner
Andre varer	1,6 mia. DKK	1,8 – 2,0 mia. kroner
I alt	2,7 mia. DKK	3,1 – 3,4 mia. DKK

Kilde: HUI Research (2017), s. 21, Statistiska Centralbyrån (Statistikmyndigheden):

Konsumentprisindex (1980=100), fastställda tal, Nationalbanken og egne beregninger.

Note: De svenske tal for 2016 er først inflationskorrigeret vha. af det svenske forbrugerprisindeks. Derefter er tallene kurskorrigeret ud fra en årsgennemsnit af den svenske kronekurs, beregnet på baggrund af Nationalbankens tal. Bemærk, at beregningen antager, at fordelingen mellem "dagligvarer" og "andre varer" er konstant i perioden. Denne antagelse må alt andet lige forventes at være forkert, og det må forventes, at dagligvarer i dag fylder mere end hidtil.

Samlet estimat over danskernes grænsehandel

Alle eksisterende estimater over danskerne grænsehandel er forbundet med en vis usikkerhed. Det synes dog klart, at Skatteministeriets samlede opgørelser klart undervurderer grænsehandlen.

Man kan efter alt at dømme komme tættere den faktiske grænsehandel ved at tage afsæt i f.eks. BCG's estimat over grænsehandlen med dagligvarer (madvarer og nydelsesmidler) i Tyskland og dertil lægge estimatet over grænsehandlen med dagligvarer i Sverige. Dertil kan så lægges Skatteministeriets skøn over den samlede grænsehandel med andre varer.

På denne måde tages højde for noget af de udeladte, men der stadig er tale om et konservativt estimat, der naturligvis er forbundet med en vis usikkerhed.

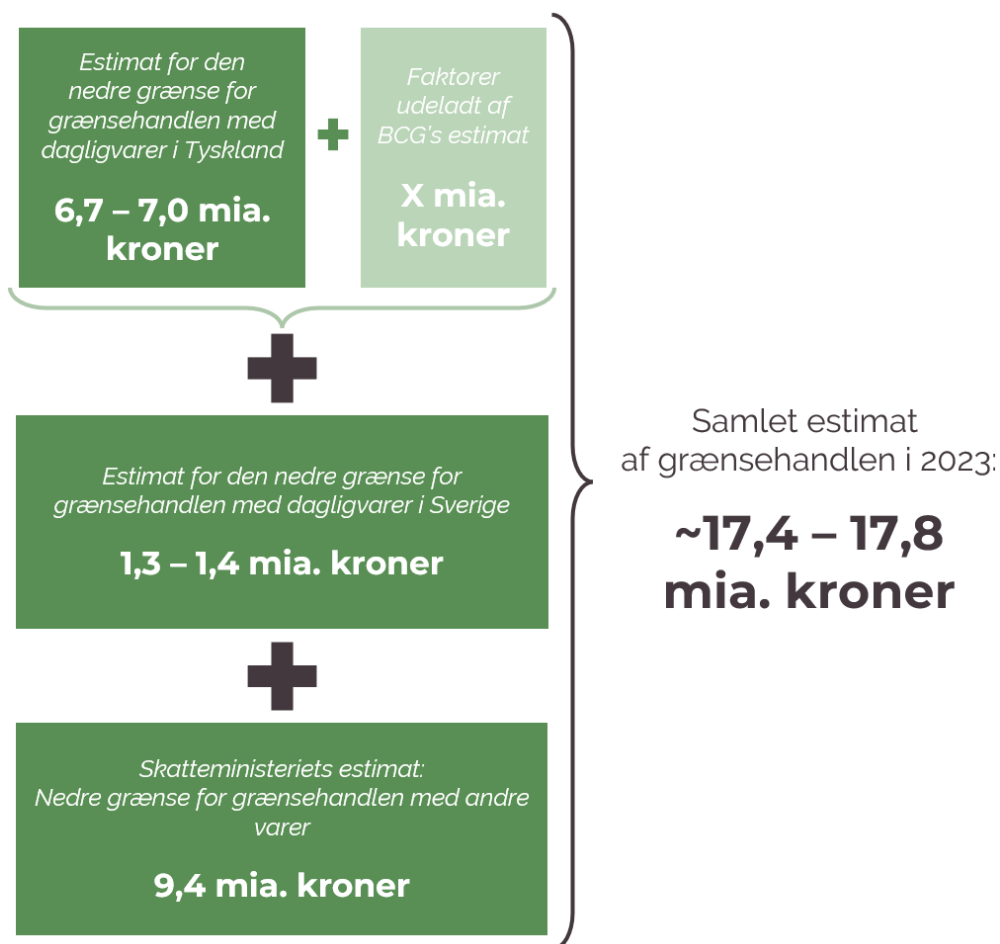
Med dette afsæt beløber danskernes samlede grænsehandel alene med dagligvarer sig til mindst 8 mia. kroner – og dette er konservativt estimat, der udtrykker en nedre grænse, hvilket ikke mindst skyldes usikkerheden i estimatet over danskernes grænsehandel i Sverige.

Dette niveau svarer til en grænsehandel alene med dagligvarer, der efter alt at dømme som minimum er større end den samlede omsætning i alle Lidl-butikker i Danmark⁴⁵ eller som minimum svarer til i omegnen af 40 pct. af omsætningen i Rema1000's butikker i Danmark.⁴⁶

⁴⁵ Krebs, H.S. (2023): Lidl rykker ud af Aldis skygge med nyt hovedkontor: "Et vigtigt tegn". *DetailWatch*, 24. november 2023. Senest lokaliseret 9. april på: <https://detailwatch.dk/nyheder/dagligvarer/article16614382.ece>.

⁴⁶ Rema1000-butikkerne havde i 2022 en omsætning på næsten 21 mia. kroner, se Hansen, M.B.T. & Skriver, S. (2023): Optur til Rema 1000: Øger omsætning og overskud. *DetailWatch*, 30. marts 2023. Senest lokaliseret 9. april 2024 på: <https://watchmedier.dk/nyheder/resultater/article15489472.ece>.

Samlet estimat af danskernes grænsehandel med dagligvarer i 2023

Kilde: Se tidligere figurer.

Note: Estimaterne er et konservativt estimat, der udgør en nedre grænse for vurderingen af danskernes grænsehandel med dagligvarer. Alle tal er angivet i 2023-priser.

Dette peger samlet set på, at danskernes grænsehandel i 2023 beløb sig til i omegnen af 17-18 mia. kroner – dvs. mere end 2,5 mia. kroner højere end Skatteministeriets skøn over den samlede grænsehandel i 2022, og sandsynligvis også mere end det.

FORSEA

Del 2:

Grænsehandlens drivkræfter

De
Samvirkende
Købmænd

Grænsehandlens drivkræfter

Den grundlæggende drivkraft bag grænsehandel er som udgangspunkt, at varer og serviceydelser generelt er billigere på den anden side af landegrænsen end i de danske forretninger. I nogle tilfælde må grænsehandel dog også formodes at være foranlediget af tilgængelighed – altså at nogle varer ikke sælges i Danmark.

I det følgende gennemgås en række årsager til grænsehandel, hvor de første fire omhandler faktorerne bag de relative prisforskelle, herunder momssatser, afgifter, pant og valutakursdifferencer, mens sidstnævnte vedrører tilgængelighed.

Momssatser

I Danmark er momssatsen på 25 pct.; det er en af Europas højeste – kun overgået af Ungarn. I Sverige har man ligeledes en standardmomssats på 25 pct., mens den tyske moms kun er på 19 pct. I Danmarks største naboland er standardmomssatsen således blandt Europas laveste.

Standardmomssatsen er den momssats, der som udgangspunkt opkræves i forbindelse med salg af varer og tjenesteydelser. Den gennemsnitlige normalsats i EU er ca. 21,5 pct.,⁴⁷ hvilket er 6,5 procentpoint højere end EU's minimumskrav for normalsatsen på 15 pct.⁴⁸

Fordeling af standardmomssatser for udvalgte lande i Europa

Standardsats	Lande
25 pct eller over	Danmark, Norge, Sverige, Kroatien, Ungarn
23-24 pct-	Finland, Polen, Irland, Portugal, Grækenland
20-22 pct-	Estland, Letland, Litauen, Holland, Belgien, Frankrig, Storbritannien, Spanien, Italien, Østrig, Tjekkiet, Slovenien, Slovakiet, Bulgarien
<20 pct.	Tyskland, Luxembourg, Schweiz, Rumænien

Kilde: For EU og Storbritannien, se: Europa-Kommissionen (2021): VAT rates applied in the Member States of the European Union. Taxud.c.1(2020) – EN. Senest lokaliseret 25. oktober 2023 på: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2021-06/vat_rates_en.pdf, s. 3. For Schweiz, se: Eidgenössische Steuerverwaltung ESTV (2023): Aktuelle Schweizer Mehrwertsteuersätze. Senest lokaliseret 25. oktober 2023 på: <https://www.estv.admin.ch/estv/de/home/mehrwertsteuer/mwst-steuersaetze.html>. For Norge, se: Skatteetaten (2023): Sats for Merverdiavgift. Senest lokaliseret 26. oktober 2023 på: <https://www.skatteetaten.no/satser/merverdiavgift/>.

⁴⁷ Det er middelværdien af EU-landenes standardmomssats, jf. Europa-Kommissionen (2021), VAT rates applied in the Member States of the European Union. Taxud.c.1(2020) – EN. Senest lokaliseret 25. oktober 2023 på: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2021-06/vat_rates_en.pdf, s. 3.

⁴⁸ Direktiv 2006/112/EF, art. 97.

EURO

50

CB EZB EKT EMB

P013C5

EURO

2013

BCE EBC

Molaghi

5

Reduceret fødevaremoms bruges i alle Danmarks nabolande

Men ikke kun standardmomssatsen har betydning for forbrugerens regnestykke i forbindelse med grænsehandel.

Standardmomssatsen er eksempelvis 25 pct. i Sverige ligesom i Danmark. Men selv i de tilfælde, hvor forskellen i standardmomssatserne i Danmark og nabolandene er til at overse (som tilfældet er med Sverige), er det afgørende, at alle Danmarks nabolande uden undtagelse anvender *differentierede* momssatser. Det betyder at landene opererer med flere forskellige momssatser – herunder ikke mindst reducerede momssatser for fødevarer.

Brugen af differentierede momssatser i Danmarks nabolande

Land	Brug af reducerede satser
Danmark	Nej
Sverige	Ja, f.eks. 12 pct. på visse fødevarer, 6 pct. på bøger og magasiner og 0 pct. på medicin
Tyskland	Ja, f.eks. 7 pct. på visse fødevarer, medicin, bøger, magasiner og hoteller og restauranter
Polen	Ja, f.eks. 5 hhv. 8 pct. på fødevarer og bøger og 8 pct. på medicin
Holland	Ja, f.eks. 9 pct. på fødevarer, medicin, bøger og magasiner og indgang til forlystelsesparker og privat ejendomsrenovering samt vinduespudsning
Norge	Ja, 15 pct. på fødevarer og 12 pct. på visse kulturprodukter og overnatning

Kilde: Europa-Kommissionen (2021), s. 4-5, og Skatteetaten (2023).

Note: Bemærk, at oversigten langt fra er udtømmende for de respektive landes brug af reducerede satser. Se også Europa-Kommissionens database på https://ec.europa.eu/taxation_customs/tic/public/vatRates/vatrates.html.

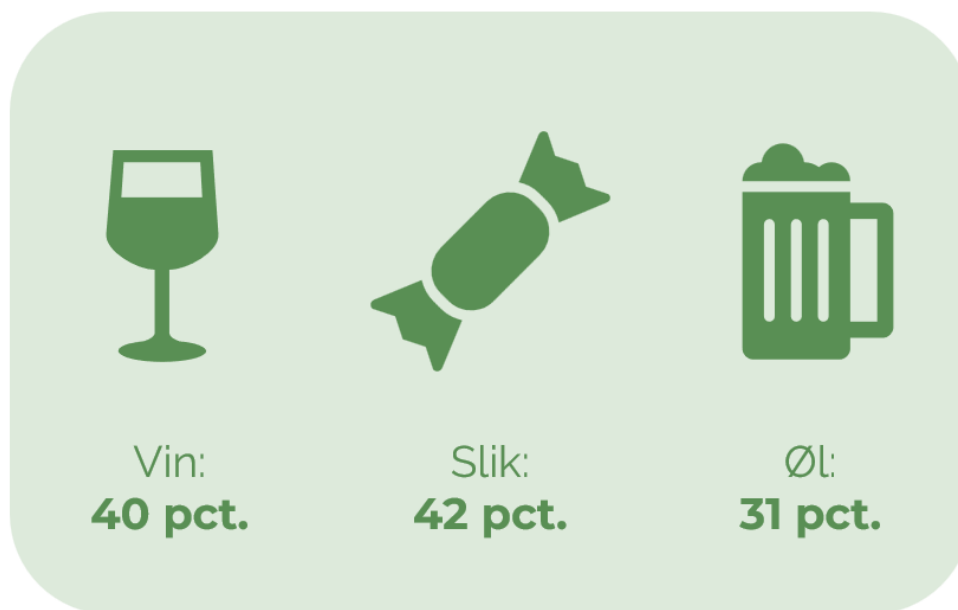
I Tyskland, Sverige og Norge er der lavere moms på fødevarer på hhv. 7, 12 og 15 pct. - og det er den momssats, der også omfatter f.eks. slik og chokolade. Danmarks nabolandes differentierede momssatser bevirker, at de danske varer bliver relativt dyrere, hvilket er fremmede for grænsehandel.

Punktafgifter⁴⁹

Foruden moms pålægges en række varer særlige punktafgifter i Danmark. Det betyder, at en række varer beskattes særligt i Danmark relativt til Danmarks nabolande, hvorved forbrugeren får et styrket, økonomisk incitament til at foretage grænsehandel.

I modsætning til Tyskland, Sverige og Norge opkræves i Danmark f.eks. en chokolade- og slikafgift. De høje danske afgifter på øl, vin og spiritus påvirker også forbrugerenes incitamenter til grænsehandel. I en gennemsnitlig indkøbskurv i en dansk dagligvarebutik udgør moms og afgifter forventeligt ca. 30 pct. af den samlede pris.⁵⁰

Eksempelberegninger på samlet betaling af moms og afgifter ved indkøb af udvalgte, afgiftspålagte varer i en dansk dagligvarebutik

Kilde: DSK (2023): Afgifterne i den gennemsnitlige indkøbskurv.

Note: Der er tale om en modelberegning med udgangspunkt i data for en gennemsnitlig indkøbskurv i en dansk dagligvarebutik. Afgiftens andel af varens samlede pris afhænger af den konkrete vare og butikkens prissætning. Figuren viser beregningen af andelen af prisen, der udgøres af moms og afgifter for hhv. vin, slik og pilsnerøl.

⁴⁹ En punktafgift er en særlig afgift på en bestemt type af vare. Afgiften er oftest politisk begrundet i et ønske om en reduktion af forbruget af den pågældende varer, se Skatteministeriet (uden dato): *I gang med punktafgifter*. Senest lokaliseret 12. april 2024 på: <https://skat.dk/erhverv/afgifter-paa-varer-og-ydelser-punktafgifter/i-gang-med-punktafgifter>. Det er dog DSK's vurdering, at visse afgifter primært tjener et fiskalt formål.

⁵⁰ DSK (2023a).

SOMERSBY
APPLE

Carlsberg
DANMARK
HUMLE
UFILTERET PILSNER

Carlsberg
DANMARK
HUMLE
UFILTERET PILSNER

Thisted
BRYGGERI

APEROL

Carlsberg

Carlsberg

Carlsberg

Carlsberg

Carlsberg

Carlsberg

Carlsberg

Carlsberg

Netop for at bekæmpe grænsehandlen er en del danske punktafgifter blevet sat ned eller helt fjernet gennem de seneste år. I 2014 blev sodavandsafgiften afskaffet; i 2018 blev tillægsafgiften på alkoholsodavand afskaffet; i 2019 blev afgiften på øl og vin sænket; og i 2019 blev emballageafgiften på pantbelagte emballager til og sodavand afskaffet.⁵¹ Disse afgiftssænkelse kan forklare en del af det af Skatteministeriet registrerede fald i grænsehandlen med nydelsesmidler siden 2014.

Tidslinje: Punktafgifter i Danmark

2009	Afgifterne på slik, sodavand og tobak hæves
2011	Afgifter på slik, sodavand, øl, vin og tobak hæves
2012	Indførelse af indeksering af afgifterne på slik, sodavand, øl og vin
2013	Afskaffelse af sodavandsafgiften og reduktion af ølafgiften
2018	Indekseringer af afgifterne aflyses, afgift på alkoholsodavand afskaffes, nøddeafgift halveres
2019	Lempelse af ølafgiften og vinafgiften og afskaffelse af emballageafgiften for pantbelagte drikkevarer
2020	Ophævelse af nøddeafgiften
2020	Afgifterne på tobak hæves
2022	Afgifterne på tobak hæves
2023	Indførelse af ny afgift på røgfri tobak, nikotinprodukter og nikotinvæsker.
2024	Afgiftsforhøjelser på røgfri tobak, nikotinprodukter og nikotinvæsker

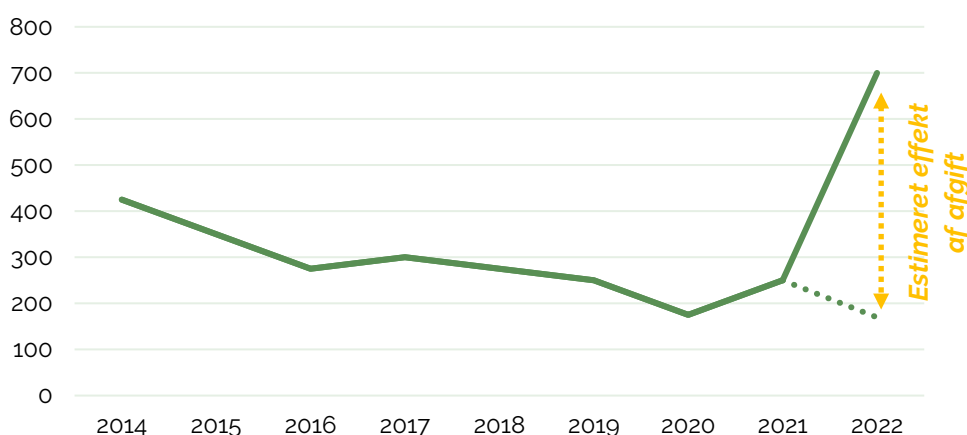
Kilde: Egen opgørelse baseret på Skatteministeriet (2023), s. 126, og www.ft.dk.

Note: Oversigten er ikke nødvendigvis udtømmende for alle ændringer i punktafgiftsreglerne i perioden.

⁵¹ Skatteministeriet (2023), s. 126

Som det fremgår af tidslinjen ovenfor, er der dog også gennemført afgiftsforøgelser i Danmark: I 2020 og 2022 blev de danske tobaksafgifter forøget. Dette er også nævnt i afsnittet om udviklingen i grænsehandlen ovenfor, da det i betydelig grad har påvirket grænsehandlen med cigaretter, som er vokset betydeligt siden da.

Skøn over effekten af afgiftsstigningen på grænsehandelen med cigaretter i 2022 (mio. stk.)

Kilde: Gengivelse fra DSK (2023d): Grænsehandlen spiser en stor del af effekten ved afgiftsstigninger på cigaretter. Figur baseret på Skatteministeriet (2023), side 144, tabel 4A.2 og egne beregninger.

Note: Den stiplede linje viser en simpel lineær fortsættelse af de foregående års tendens og afspejler den generelle nedadgående tendens i cigaretsalget. Opgørelsen er behæftet med en vis usikkerhed, der skyldes usikkerhederne i Skatteministeriets opgørelse. Disse er nærmere beskrevet i Skatteministeriet (2023).

Afgiftsforhøjelserne i 2022 fik det indenlandske salg til at falde betydeligt, men en stor andel – mindst 50-60 pct. – heraf blev udlignet i form af en øget grænsehandel med cigaretter.⁵² Den reelle sundhedseffekt var således ikke så stor, som man ellers kunne forvente.

Oven i denne afgiftsforøgelse var det fra 1. januar 2023 heller ikke længere muligt at sælge røgfri tobak og nikotinholdige væsker og produkter uden afgift i Danmark.⁵³ Og disse afgifter har man desuden besluttet at hæve i 2024.⁵⁴

⁵² Dette skøn – at over 50 pct. af det af de højere afgifter forårsagede fald i det indenlandske cigaretforbrug blev udlignet ved grænsehandel – må endvidere betragtes som et konservativt skøn, jf. DSK (2023d), s. 6.

⁵³ Skatteministeriet (2022).

⁵⁴ Regeringen m.fl. (2023).

Det betyder, at det for danske forbrugere bliver mindre attraktivt at erstatte cigaretter med andre tobaksprodukter – men pga. den stadige tilgængelighed i andre lande bliver grænsehandel med cigaretter omvendt tilsvarende mere attraktivt.

I et svar til Folketingets skatteudvalg skønnede Skatteministeriet i maj 2023, at grænsehandlen med nikotinposer i 2023 beløb sig til ca. 120 mio. kroner.

Skatteministeriets skøn over grænsehandlen med nikotinposer

Folketingets skatteudvalg bad i maj 2024 skatteministeriet redegøre for det "aktuelle datagrundlag og beregninger af grænsehandlen for nikotinprodukter købt i Sverige, samt give et opdateret estimat på hvor meget omsætning og tabt afgiftsprovenu Danmark går glip af."

Skatteministeriet slog som det første fast, at ministeriet ikke skønner over grænsehandlen med de enkelte nydelsesmidler fordelt på lande.

Skatteministeriet vurderede derefter – med angivelse af, at der var tale om et estimat med en betydelig usikkerhed – at, grænsehandlen med nikotinposer estimeres at beløbe sig til ca. 120 mio. kroner, og at såfremt "dette beløb i stedet havde været brugt på nikotinposer i Danmark, skønnes det med usikkerhed at ville have medført et afgiftsprovenu på ca. 30 mio. kr. og ca. 25 mio. kr. i moms"

Kilde: Skatteministeriet (2024c): Endeligt svar på spørgsmål nr. 415 af 3. april 2024. SAU alm. del, folketingsåret 2023-2024.

Dertil kommer, at afgiftsforøgelser kan og med stor sandsynlighed vil fremme en substitution af cigarethandlen over i det illegale marked.⁵⁵

⁵⁵ Boston Consulting Group (2021), s. 13, DSK (2023d).

Øget dieselaftgift

Det er ikke kun på dagligvarer, at afgifter kan have betydning for grænsehandlen. Det samme kan siges om f.eks. diesel. I foråret 2024 indgik en række politiske partier en aftale om deludmøntning af den såkaldte grønne fond, og en del af denne aftale var en forhøjelse af dieselaftgiften i Danmark med 50 øre pr. liter fra 1. januar 2025.⁵⁶

Prisen på diesel i Danmark hhv. Danmarks nabolande kan påvirke beslutningen om at tanke i Danmark hhv. et naboland. Det gælder både for f.eks. transportvirksomheder og for private, der transporterer sig i dieselmotorer – hvilket for de grænsehandlende gælder næsten en ud af fire.⁵⁷ For private, der transporterer sig i dieselmotorer, betyder billigere diesel i udlandet, at det samlede regnestykke i forbindelse med grænsehandel påvirkes, og at den samlede fordel ved at tage turen over grænsen forøges. Dette må forventes at øge incitamentet til grænsehandel for især den ca. fjerdedel af de grænsehandlende, der transporterer sig i dieselmotorer.

I et svar til Folketingets skatteudvalg i maj 2024 skønnede Skatteministeriet, at grænsehandlen med diesel vil stige med ca. 100 mio. liter som følge af den danske afgiftsstigning på diesel.⁵⁸

Salg af pantfrie dåser

Øl og sodavand er blandt de varer, som danskerne køber i forbindelse med grænsehandel – ikke mindst i Tyskland. Dette skyldes både den lavere tyske moms og – for øllets vedkommende – de høje, danske afgifter.

I grænsehandelsbutikker tæt ved den dansk-tyske grænse har det derudover gennem mange år været muligt at købe pantfri dåser med øl og sodavand m.m. – dvs. dåser, der ikke skal betales pant for. Det påvirker selvsagt den samlede pris, som forbrugeren betaler; forbrugernes likviditet forbedres, når der ikke skal betales pant, og forbrugeren undgår besværet med genindlevering.

Det betyder, at salg af øl og sodavand på dåse formentlig er en af største drivkræfter bag danskernes grænsehandel i Tyskland: Salget af pantfrie dåser er så omfattende, at det ifølge en række tyske politikere understøtter op mod 3.000 arbejdspladser i Sydslesvig.⁵⁹

Salget af de pantfrie dåser sker ved, at den danske forbruger ved indkøbet udfylder en såkaldt "eksporterklæring". Dette sker med de lokale, tyske myndigheders accept, selvom pant på

⁵⁶ Regeringen, Socialistisk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten og Radikale Venstre (2024): Aftale mellem regeringen og Socialistisk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten og Radikale Venstre om: Deludmøntning af Grøn Fond (15. april 2024).

⁵⁷ Norstat for DSK, april 2024. N = 1.074. Se også afsnittet om grænsehandlens klimabelastning.

⁵⁸ Skatteministeriet (2024d): *Endeligt svar på spørgsmål nr. 473 af 13. maj 2024*. SAU alm. del, folketingsåret 2023-2024, s. 2.

⁵⁹ Gram, P. (2024): Politikere i Tyskland blæser til kamp mod dåsepant i grænsehandlen. *Flensborg Avis*, 5. marts 2024. Senest lokaliseret 8. april 2024 på: <https://www fla.de/sydslesvig/erhverv/68349/politikere-i-tyskland-blaeser-til-kamp-mod-dasepant-i-graense>.

tyske dåser blev indført i 2003 over hele Tyskland⁶⁰ og siden udvidet til at omfatte al engangsemballage til drikkevarer.⁶¹

Danske ministre rejste derfor sagen over for de tyske myndigheder, og den tyske forbundsregering erklærede i 2005, at der ville blive opkrævet pant for dåser solgt i ved den dansk-tyske grænse senest fra 2007.⁶² Dette skete imidlertid ikke, da delstatsregeringen i Slesvig-Holsten var imod. Erhvervsorganisationen Dansk Erhverv tog derfor sagen til først Europa-Kommissionen⁶³ og senere havnede sagen hos EU-Domstolen, hvor Dansk Erhverv dog tabte sagen i 2023.⁶⁴

I EU vedtoges i foråret 2024 en ny emballageforordning, der fra 2029 vil gøre det ulovligt i hele EU at sælge dåser uden pant.⁶⁵ Hvordan i pantsystemet praktisk skal indrettes, er der ikke krav til; det skal blot sikre, at 90 pct. af f.eks. de solgte dåser indsamles.⁶⁶ Givet den stærke modstand fra bl.a. grænsehandelsbutikkerne og politikere i den tyske delstat Schleswig-Holstein,⁶⁷ kan det muligvis forventes, at man forsøger at etablere et muligvis regionalt pantsystem, der stadig understøtter grænsehandlen i videst mulige omfang. Og uanset hvad må det forventes, at det pantfrie salg fortsætter, indtil forordningens krav træder i kraft.

Valutakursforskelle

En tredje årsag til forskelle i prisniveauer mellem danske og udenlandske varer (ud over forskellige i skatter og afgifter og muligheden for pantfrit salg af sodavand mm.) er de prisforskelle, som danske forbrugere oplever på grund valutakursforskelle mellem Danmark og Danmarks nabolande. Betydningen heraf er også behandlet ovenfor.

Danmark fører fastkurspolitik overfor euroen, hvilket betyder, at der ikke opstår større forskelle mellem den danske krone og euroen, som anvendes i Tyskland. Omvendt forholder det sig i forhold til både den svenske krone og den norske krone derimod *flydende* valutaer. Det betyder, at valutakursen bestemmes af de internationale valutamarkeder. Det betyder i anden

⁶⁰ Deutsche Bundesregierung (2003): *Dritte Verordnung zur Änderung der Verpackungsverordnung*. Deutscher Bundestag, 15. Wahlperiode, Drucksache 15/1179.

⁶¹ Bundesministerium der Justiz (2005): *Dritte Verordnung zur Änderung der Verpackungsverordnung vom 24. Mai 2005*. *Bundesgesetzblatt*, 2005, Teil 1, nr. 29, s. 1407ff.

⁶² Elley, K (2005): Pant på tyske dåser. *Jyllands-Posten*, 12/5-2005. Senest lokaliseret 20. februar 2024 på: <https://jyllands-posten.dk/premium/indland/ECE3789224/Pant-p%C3%A5-tyske-d%C3%A5ser/>. Allerede i februar 2005 sendte den tyske miljøminister Jürgen Trittin et brev til den danske miljøminister med en bekræftelse af, at det pantfrie salg var ulovligt.

⁶³ DR (2006): Danmark beder EU om hjælp med dåsepant. *DR*, 27/3-2006. Senest lokaliseret 20. februar 2024 på: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/danmark-beder-eu-om-hjaelp-med-daasepant>.

⁶⁴ Sagen begyndte ved, at Dansk Erhverv fik Europa-Kommissionen til at kigge på sagen. Kommissionen afviste Dansk Erhverv, der derefter gik til EU-Retten i første instans, der underkendte Europa-Kommissionens afgørelse. Kommissionen appellerede, og den endelige dom blev afsagt af EU-Domstolen i september 2023, se: C-508/21 og C-509/21 Europa-Kommissionen og Interessengemeinschaft der Grenzhandler (IGG) vs. Dansk Erhverv [2023].

⁶⁵ Se Miljøministeriet (2024).

⁶⁶ Det følger af den nye forordnings art. 50, se Europa-Parlamentet (2024): *European Parliament legislative resolution of 24 April 2024 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on packaging and packaging waste, amending Regulation (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2019/904, and repealing Directive 94/62/EC*, P9_TA(2024)0318.

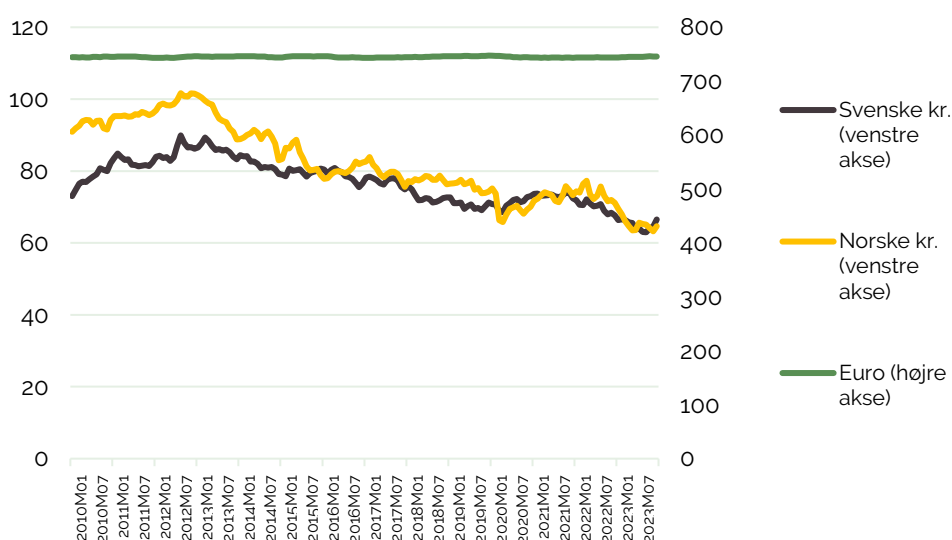
⁶⁷ Gram (2024).

række, at der kan opleves betydelige udsving i kurserne relativt til danske kroner. Det samme gør sig i øvrigt gældende for den polske złoty.

Mens den danske krone siden 1982 troligt har fulgt først D-marken og siden euroen, så nåede den norske og svenske krone i 2023 historisk lave kursniveauer. I slutningen af 2023 handlede 100 svenske kroner således for under 64 danske kroner.

Det har betydet, at det er blevet billigere for danskere at købe varer i Sverige (og Norge), hvorfor man kan forvente, at grænsehandlen i disse lande – og i særdeleshed i Skåne, hvortil der er let adgang fra Sjælland – er steget, jf. også det særskilte afsnit om grænsehandlen i Sverige.

Valutakurser (DKK per 100 SEK, NOK og euro), 2010-2024

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: DNVALM.

Tilgængelighed af særlige varer

Den relative konkurrencefordel, som visse grænsehandelsbutikker har som følge af lavere momssatser, lavere punktafgifter og valutakursfordele, er utvivlsomt en bærende drivkraft for grænsehandlen. Både lavere moms, lavere afgifter, manglende pant og relative kursfordele gør det mere fordelagtigt for danske forbrugere at give sig i kast med grænsehandel – der skabes en større efterspørgsel.

Men dertil kan lægges, at nogle varer er mere tilgængelige i visse lande end i andre. Hvis nogle særlige, efterspurgte varer, som ikke forhandles i Danmark, er tilgængelige i andre lande, vil det fungere som drivkraft for at krydse grænserne. Det kan f.eks. være specialvarer eller varer, der på grund af regulering er mere eller lettere tilgængelige i andre lande end Danmark. Dette vil medføre en øget (handels)trafik over grænsen, som uvægerligt vil medføre øget grænsehandel, da de grænsehandlende vil benytte lejligheden til også at handle andre varer. Den samlede fordel for den enkelte forbruger ved en tur over grænsen forøges.

Salg af snus i Sverige er et eksempel på en vare, der ikke er tilgængelig i Danmark; den kommende tilgængelighed af cannabis i Tyskland er et andet.

Tilgængelighed af snus i Sverige

Et godt eksempel på en varer, der ikke er tilgængelige i Danmark, men i et af Danmarks nabolande, er snus: Som det eneste land i EU må svenske butikker således sælge snus, dvs. tobak, der indtages oralt. Det skyldes en svensk undtagelse i det ellers generelle EU-forbud mod markedsføring og salg af snus, der følger af EU's tobaksdirektiv.

For danskere, der ønsker at gøre brug af denne type af tobaksprodukter, er grænsehandel i Sverige nærmest den eneste mulighed, da udbuddet slet ikke findes i Danmark (eller for den sags skyld i Tyskland).

EU's tobaksdirektiv og salg af snus

EU har siden 1989 reguleret markedsføringen af tobaksprodukter, og siden 1992 har der været EU-regler, der generelt forbyder "markedsføring af tobak, der indtages oralt". Det betyder, at der overalt i EU er et generelt forbud mod markedsføring af snus.

Sverige blev medlem af EU i 1995, dvs. efter forbuddet mod snus blev vedtaget. I forbindelse med den svenske tiltrædelse forhandlede man sig frem til en undtagelse for forbuddet mod markedsføring af snus.

Kilde: Direktiv 89/622/EØF, direktiv 92/41/EØF og direktiv 2014/40/EU og den Europæiske Union (1994): Akt vedrørende vilkårene for Kongeriget Norges, Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union, EFT C241 af 29/8/-1994, s. 9-404, art. 151 og bilag XV, afsnit X.

Note: Forbuddet findes i dag i direktiv 2014/40/EU og er i Danmark implementeret via lov om tobaksvarer, se lovbekendtgørelse nr. 1489 af 18/6/-2021, § 13.

Tilgængelighed af cannabis i Tyskland

En lignende situation findes snart i Tyskland, hvor man har besluttet delvist at lovliggøre brugen af cannabis:

Fra sommeren 2024⁶⁸ er det i Tyskland således tilladt folk over 18 at besidde op til 25 gram cannabis,⁶⁹ ligesom dette må anvendes til konsum, så længe dette ikke foregår i nærheden af f.eks. skoler, legepladser m.m. I almindelige fodgængerzoner må cannabis ikke indtages mellem kl. 7 og kl. 20.⁷⁰

Disse nye regler betyder, at der i Tyskland bliver adgang til en ny forbrugsvare, der ikke er adgang til i Danmark. Dette vil – i lighed med snus i Sverige – betyde, at der opstår en trafik over grænsen, der med allerhøjeste sandsynlighed vil medføre øget grænsehandel.

⁶⁸ Gesetz zum kontrollierten Umgang mit Cannabis und zur Änderung weiterer Vorschriften (Cannabisgesetz – CanG). *Bundesgesetzblatt* teil 1, nr. 109, 27. marts 2024, artikel 15.

⁶⁹ Gesetz zum Umgang mit Konsumcannabis (Konsumcannabisgesetz – KCanG). *Bundesgesetzblatt*, teil 1, nr. 109, 27. marts 2024, § 3.

⁷⁰ *Ibid.*, § 5.

Del 3:

Grænsehandlens konsekvenser

De
Samvirkende
Købmænd

Grænsehandlens konsekvenser

Selvom grænsehandel synes at være til gavn for forbrugerne, der udnytter det frie marked, så har grænsehandel også nogle konsekvenser for samfundet, der ikke får samme gavn af det "tabte" forbrug.

Politisk syn på grænsehandlen

Grænsehandlens samfundsøkonomiske konsekvenser har i mange år været kendt af og genstand for debat blandt politikere.

Allerede i 2014 udtalte den daværende skatteminister i et svar til Folketinget f.eks., "at det er entydigt til skade for dansk økonomi, når danskere grænsehandler i udlandet – uanset om de derved, udover lavere afgifter, samtidig kan købe til lavere priser ekskl. afgifter. Det skyldes, at forbrugerne for at opnå besparelsen ved handel i udlandet skal anvende tid og transportomkostninger. Herudover mistes foruden danske afgifter også dansk momsgrundlag, når danske forbrugere handler i udlandet. Samfundsøkonomisk er grænsehandel derfor skadeligt."

Kilde: Skatteministeriet (2014): Endeligt svar på spørgsmål nr. nr. 735 af 25. august 2014. SAU alm. del, folketingsåret 2013-2014.

I det følgende gennemgås nogle af de væsentligste følger af danskernes grænsehandel.

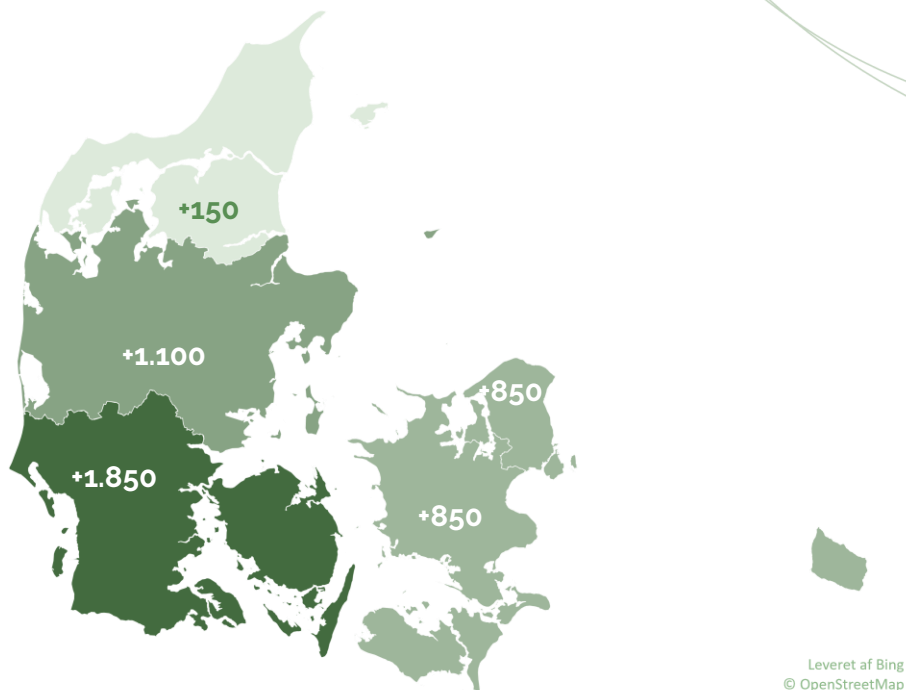
Tabt omsætning og færre danske arbejdspladser

Hvis danskerne foretager traditionel og fysisk grænsehandel for 17-18 mia. kroner om året – heraf 8 mia. kroner i dagligvarer – er der tale om indkøb og omsætning, der ellers i vid udstrækning ville være kommet ikke mindst danske dagligvarebutikker til gode. Grænsehandlen betyder med andre ord et betydeligt omsætningstab for danske butikker.

Et sådan omsætningstab betyder også et tab af arbejdspladser. Tyske politikere har vurderet, at grænsesalget af pantfrie dåser i Tyskland alene er kilde til 3.000 arbejdspladser,⁷¹ og i BCG's analyse af grænsehandlen i 2020 konkluderede man, at en "hjemtagning" af grænsehandlen alene med dagligvarer ville skabe ca. 4.800 danske fuldtids- og deltidsjobs.

⁷¹ Gram (2024).

Forventet jobskabelse ved hjemtagning af grænsehandlen med dagligvarer

Kilde: Boston Consulting Group (2021), s. 23.

Note: Alle tallene er cirkatal og behæftet med en betydelig usikkerhed.

Det er denne jobskabelse, som alt andet lige ikke finder sted i Danmark i dag pga. grænsehandlen. Effekten er naturligvis størst i de regioner, hvor fleste foretager handel og indkøb på tværs af grænsen – dvs. i Syddanmark og Midtjylland.

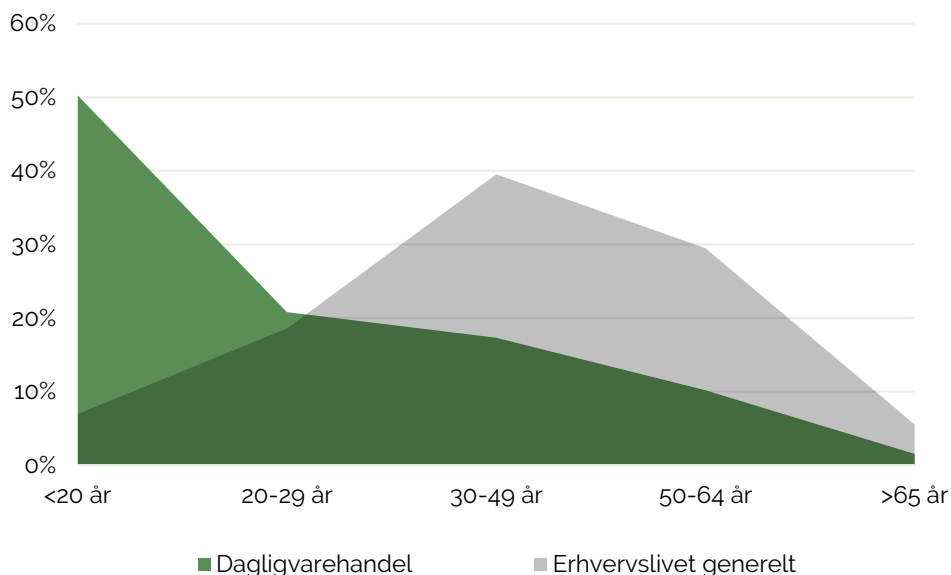
Grænsehandlen betyder færre arbejdspladser til især unge og ufaglærte

Grænsehandlen har således en "omvendt jobeffekt", men denne "omvendte jobeffekt" af grænsehandlen er kun skævt fordelt geografisk; den rammer også forskelligt på tværs af forskellige grupper på arbejdsmarkedet.

Den traditionelle og fysiske grænsehandel – genstanden for denne rapport – omfatter nemlig især detailhandlen og ikke mindst handlen med dagligvarer, og det er således jobskabelsen inden for især disse brancher, der hæmmes i Danmark af grænsehandlen.

Og netop detailhandlen og dagligvarehandlen er brancher, der sammenlignet med resten af arbejdsmarkedet traditionelt ansætter en større andel unge, ufaglærte og andre, der måske befinder sig på kanten af det etablerede arbejdsmarked.

Aldersfordeling af beskæftigede, dagligvarehandel og erhvervslivet generelt (2022)

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: RAS300 og egne beregninger.

Note: "Dagligvarehandel" er her defineret som branchekoden 47001 Supermarkeder og varehuse.

I 2022 var mere end to tredjedele af de beskæftigede i den danske dagligvarehandel således under 30 år; i erhvervslivet som helhed var det kun lidt mere end hver fjerde.

Især dagligvarehandlen fungerer på denne måde som en indgang til arbejdsmarkedet for mange unge – og det er netop jobs til denne type medarbejdere, der efter alt at dømme ikke kan skabes i samme omfang som ellers muligt pga. danskernes grænsehandel.

Tabt provenu fra moms og afgifter

Grænsehandlen betyder også, at moms og afgifter betales til f.eks. den tyske statskasse frem for den danske. Når danskerne grænsehandler, går den danske stat således glip af et provenu fra moms og afgifter. Omfanget heraf afhænger naturligvis af omfanget af danskernes grænsehandel. Med det udgangspunkt, at danskernes grænsehandel jf. tidligere kan estimeres til ca. 17-18 mia. kroner i 2023, er det givetvis et ikke ubetydeligt milliardbeløb, der er tale om.

FAIRTRADE
ØKOLOGISKE
BANANER
PR. PK.
10:-

FAIRTRADE
ØKOLOGISKE
BANANER
PR. PK.
10:-

FAIRTRADE
ØKOLOGISKE
BANANER
PR. PK.
10:-

LÆKRE FRISKE
Bær, hindbær eller brombær

Det sundere
alternativ

LÆKRE FRISKE BÆR
 jordbær, hindbær, hindbær eller brombær

REMA
KYLLINGEK

REMA 1000
DISCOUNT MED
**HOLD
ÅND!**

PREMIUM BANANAS
PREMIUM BANANAS • PREMIUM BANANAS • PREMIUM

PÅ GENSYN

I 2019 blev det estimeret, at staten i 2018 gik glip af 3 mia. kroner som følge af danskernes grænsehandel; heraf udgjorde tabte momsindtægter broderparten på ca. 2,1 mia. kroner.⁷² Det samlede beløb svarer til over 3,4 mia. kroner i 2023-priser.⁷³

BCG estimerede i sin rapport fra 2021 også statens provenutab og fandt frem til, at staten som følge af grænsehandlen alene med dagligvarer i 2020 gik glip af 2 mia. kroner i momsindtægter, punktafgifter samt indkomst- og selskabsskat.⁷⁴ Beløbet svarer til lidt over 2,2 mia. kroner i 2023-priser.⁷⁵ Dette dækker dog alene over grænsehandlen ved den dansk-tyske grænse, da BCG's analyse alene har fokus på denne del af grænsehandlen.

Begge disse skøn må dog forventes at være for lave. Det første estimat bygger f.eks. på Skatteministeriets skøn over den samlede grænsehandel, der – som vist tidligere – må forventes at være for alt for lavt. Og BCG's skøn tager ikke højde for f.eks. grænsehandlen i Sverige og det tabte moms- og afgiftsprovenu, der ligger deri.

Grænsehandel betyder over 5 mia. kroner i tabte indtægter fra moms og afgifter

Tages udgangspunkt i det ovenfor præsenterede skøn over den samlede grænsehandel i 2022 på 17-18 mia. kroner, kan det af grænsehandlen foranledigede tabte provenu fra moms alene estimeres til at ligge mellem 3,5 og 3,6 mia. kroner.⁷⁶ Også dette tal er et forsigtigt estimat, men dog et estimat baseret på en holistisk vurdering af den samlede grænsehandel.⁷⁷

Dertil kommer det tabte provenu fra punktafgifter. Skatteministeriet har selv estimeret dette tab til at være ca. 1,75 mia. kroner i 2022.⁷⁸

Der er dog to årsager til, at dette tal givetvis er for lavt. For det første baserer det sig på Skatteministeriets skøn over den samlede grænsehandel – skøn, der efter alt at dømme er for lave jf. denne rapport's første del. For det andet udgør cigaretafgiften den ubetinget største punktafgift,⁷⁹ og netop grænsehandlen med cigaretter var i 2022 stærkt opadgående⁸⁰ og den må i dag forventes at være endnu højere end i 2022, jf. afsnittet om udviklingen i grænsehandlen og afsnittet om punktafgifter. Det reelle niveau for punktafgiftsprovenutabet ved grænsehandlen er derfor med stor sandsynlighed højere end 1,75 mia. kroner.

⁷² Dansk Erhverv (2019): *Afgifter på grænsen*.

⁷³ Priskorrektionen er foretaget på baggrund af Danmarks Statistik, Statistikbanken: PRIS112 og afspejler prisudviklingen fra 2018 til 2023.

⁷⁴ Boston Consulting Group (2021), s. 25. Beløbet svarer til ca. 2,3 mia. kroner i 2023-priser.

⁷⁵ Priskorrektionen er foretaget på baggrund af Danmarks Statistik, Statistikbanken: PRIS112 og afspejler prisudviklingen fra 2021 til 2023.

⁷⁶ 17,4 hhv. 17,8 mia. kroner \times 0,2 = 3,48 mia. kroner hhv. 3,56 mia. kroner.

⁷⁷ Bemærk dog, at der er tale om et statisk estimat, der ikke tager højde for f.eks. adfærdseffekter. Estimatet er således baseret alene på en "mekanisk" beregning af momsens andel af den samlede grænsehandel, således som den er estimeret ovenfor.

⁷⁸ Skatteministeriet (2023), s. 129.

⁷⁹ Ibid.; DSK (2023b): *Afgifter på dagligvarer er ikke særlig vigtige for den offentlige økonomi*.

⁸⁰ Skatteministeriet (2023), s. 126; DSK (2023d).

Med de usikkerheder, der følger af metoden, og velvidende, at der – jf. lige ovenfor – efter al sandsynlighed er tale om en underkantsskøn, er det samlede billede dog, at den danske statskasse går glip af over 5 mia. kroner i moms og punktafgifter som følge af danskernes grænsehandel.

Estimat over tabt statsligt provenu som følge af danskernes grænsehandel, 2022 (mia. kroner)

Estimat over grænsehandel med dagligvarer	6,7 – 7,0 mia. kroner
Estimat over grænsehandel i Sverige	1,3 – 1,4 mia. kroner
Estimat over anden grænsehandel	9,4 mia. kroner
Estimat over den samlede grænsehandel	17,4 – 17,8 mia. kroner
<i>Heraf moms (20 pct.)</i>	<i>3,5 – 3,6 mia. kroner</i>
<i>Provenutab fra punktafgifter</i>	<i>1,75 mia. kroner</i>
Provenutab i alt	5,2 – 5,3 mia. kroner

Kilde: Egne beregninger på pba. Skatteministeriet (2023), HUI Research (2017) og Boston Consulting Group (2021).

Note: Beregningen er statisk og tager ikke højde for adfærdsændringer som følge af hjemtaget grænsehandel. Bemærk, at beregningen er af skønsmæssig karakter. Alle priser er angivet i 2023-priser jf. tidligere noter.

Dertil kommer det tabte provenu fra indkomst- og selskabsskat. Med udgangspunkt i BCG's estimat over den negative jobeffekt af grænsehandlen – at der som følge af grænsehandlen så at sige "mangler" ca. 4.800 jobs i Danmark – må dette beløb også forventes at være at en betydelig størrelse.

Unødigt merforbrug af usunde nydelsesmidler

Tilgængeligheden af grænsehandel kan også have en række afledte effekter på danskernes forbrug. Således betyder eksempelvis muligheden for indkøb af snus i Sverige, at flere danskere køber dette tobaksprodukt, end hvis det ikke var tilgængeligt. Det samme kommer til at gøre sig gældende med cannabis i Tyskland.

Samtidig må det som udgangspunkt forventes, at adgangen til omfattende grænsehandel med nydelsesmidler – herunder cigaretter og usunde varer som f.eks. alkohol eller slik – kan være medvirkende til at øge danskernes forbrug af disse samme varer. Dette skyldes, at

grænsehandel – for at det skal kunne betale sig – kræver, at der foretages større indkøb end ellers og ofte også større indkøb end nødvendigt.

Dermed opbygges lagre af bl.a. nydelsesmidler, hvilket medvirker til at øge danskernes forbrug heraf. Såfremt denne effekt er reel, har grænsehandlen også betydning for danskernes folkesundhed.

Danskerne er ifølge Fødevarestyrelsen i forvejen "verdensmestre i at købe slik". Og denne position bliver kun bestyrket, hvis adgangen til grænsehandel betyder et endnu større forbrug.

Danskerne er "verdensmestre i at købe slik"

Ifølge Fødevarestyrelsen spiser danskerne i gennemsnit fire gange så mange snacks og søde sager, end styrelsen anbefaler.

Hver dansker køber ifølge Fødevarestyrelsen i gennemsnit 12 kg slik om året. Dertil kan lægges 87 liter sodavand.

Dette forbrugsmønster fik i forsommeren 2024 Fødevarestyrelsen til at skærpe de officielle kostråd, hvad angår slik, snacks og lignende.

9 ud af 10 børn i Danmark spiser flere snacks og søde sager, end der er plads til i en kost, der følger De officielle Kostråd.

Slik og chokolade er den enkeltkategori af varer, som flest danskerne køber ind, når de grænsehandler – uanset om det er i Tyskland eller i Sverige, der handles.

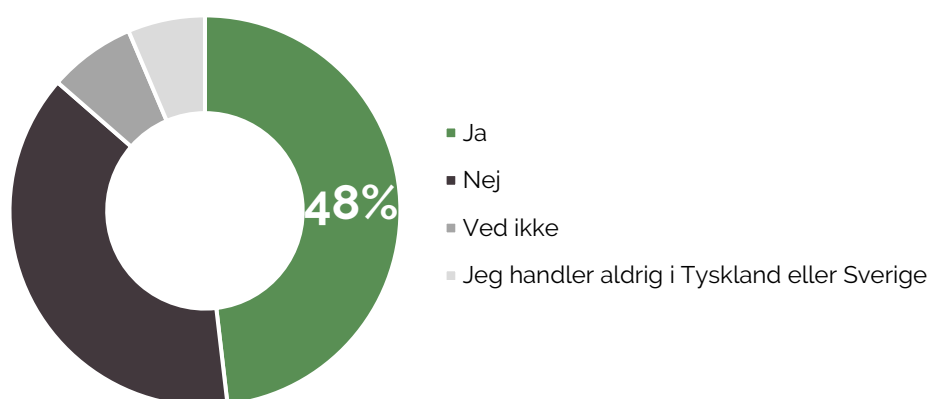
Kilde: Fødevarestyrelsen (2024): Højt 5 håndfulde om ugen: Fødevarestyrelsen ryster posen med anbefalinger for snacks og søde sager. Pressemeddelelse, 30. maj 2024. For fordelingen på varekategorier i grænsehandlen, se figur på side 25 i denne rapport.

Og der er flere ting, der tyder på, at den effekt er reel: I en befolkningsundersøgelse fra 2019 blev danskerne bl.a. spurgt, om deres forbrug af bl.a. slik og alkohol blev forøget af grænsehandel. Det svarede ca. halvdelen af danskerne ja til.⁸¹

⁸¹ Dansk Erhverv (2019), s. 7.

En nyere undersøgelse bekræfter dette billede af, at lagereffekten er reel: I en befolkningsundersøgelse fra april 2024 pegede også cirka halvdelen af de adspurgte på, at de var tilbøjelige til at have et højere forbrug af slik, chokolade, sodavand og alkohol, når de havde handlet i enten Sverige eller Tyskland.

Andel af de grænsehandlende, hvis forbrug forøges af grænsehandel (2024)

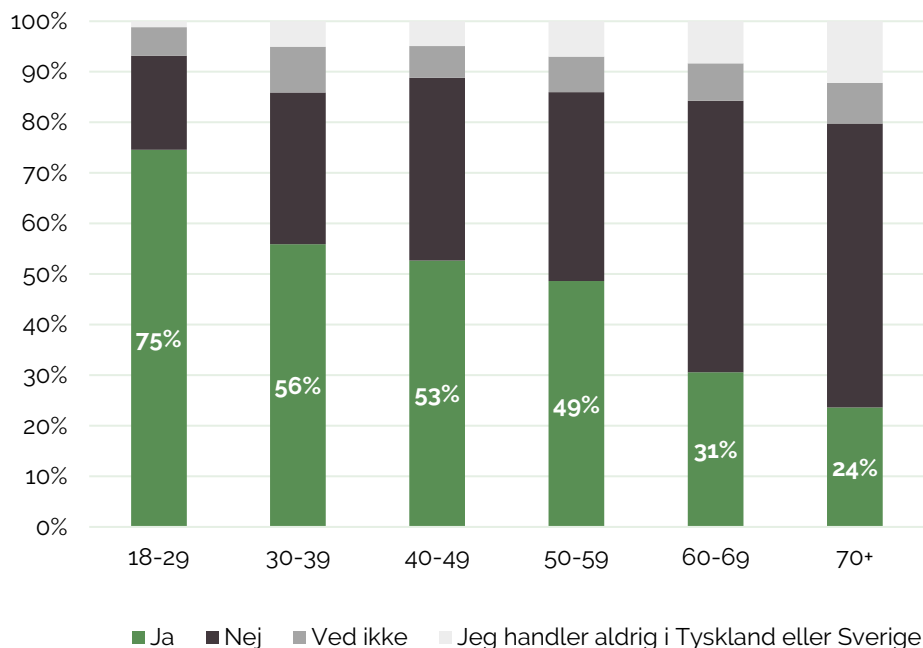
Kilde: Norstat for DSK, april 2024. n = 1.170

Note: Respondenterne er blevet bedt forholde sig til spørgsmålet "Er du tilbøjelig til at have et større forbrug af slik, chokolade, sodavand og alkohol, hvis du har handlet enten i Tyskland eller i Sverige?".

Danskernes position som "verdensmestre i slik" skyldes med andre ord ikke mindst grænsehandlen.

Og det er i øvrigt tydeligt, at denne lagereffekt er langt større hos de yngre dele af befolkningen. Således er danskerne i alderen 18-29 år langt mere tilbøjelige til at have et højere forbrug af nydelsesmidler, når de har handlet i enten Tyskland eller Sverige: Hele 75 pct. – tre ud af fire – af de adspurgte i denne aldersgruppe bekræfter en lagereffekt af grænsehandel.

Andel af de grænsehandlende, hvis forbrug af nydelsesmidler forøges af grænsehandel (2024)

Kilde: Norstat for DSK, april 2024. n = 1.170

Note: Respondenterne er blevet bedt forholde sig til spørgsmålet "Er du tilbøjelig til at have et større forbrug af slik, chokolade, sodavand og alkohol, hvis du har handlet enten i Tyskland eller i Sverige?".

For de ældre danskere er billedet noget anderledes. Blandt de 30-59-årige er det 50-60 pct., der er tilbøjelige til at have et højere forbrug end ellers som følge af grænsehandlen. Og andelen aftager med alderen; de ældste danskere er således bedre til at handle efter behov.

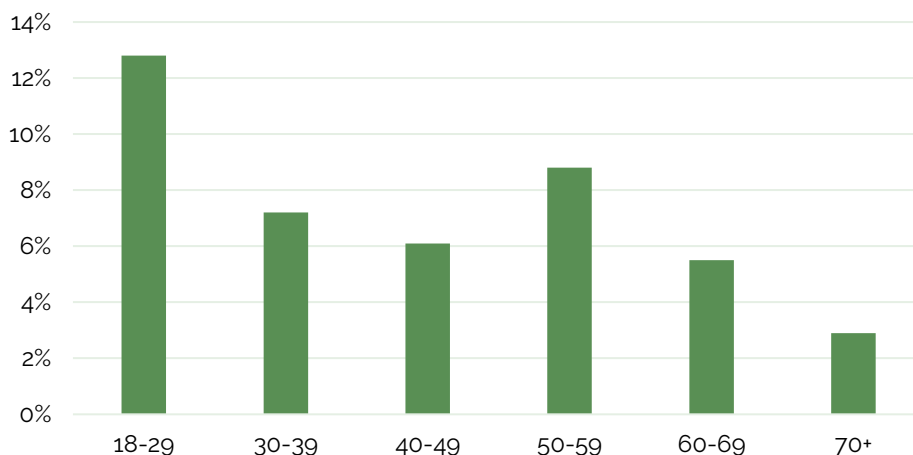
Danskerne mellem 18 og 29 er dog ikke blot den gruppe, der er mest tilbøjelig til at have et større forbrug af f.eks. slik, chokolade og alkohol som følge af grænsehandlen. Samme aldersgruppe er tillige langt mere tilbøjelige end de ældre til at handle stærk alkohol og tobaksprodukter i grænsehandlen, og det må antages, at tilbøjeligheden til et højere forbrug som følge af grænsehandel naturligvis også gælder disse varer.⁸²

⁸² Der er i undersøgelsen ikke spurgt direkte til, om adgangen til grænsehandel øger tilbøjeligheden til et større forbrug af tobak, men det må antages, at denne varegruppe ikke adskiller sig nævneværdigt fra forbruget af andre nydelsesmidler som slik, chokolade, sodavand og alkohol (de varegrupper, der er spurgt direkte til).

Mere end hver ottende 18-29-årig dansker, der har handlet i Tyskland eller Sverige inden for det seneste år, har indkøbt cigaretter eller andre tobaks- eller nikotinprodukter. For de ældre aldersgrupper er andelen tydeligt mindre.

Derfor må det også antages, gruppen af yngre danskeres forbrug af stærk alkohol og ikke mindst tobaksprodukter og lignende er højere som følge af grænsehandlen, end det ellers ville have været tilfældet – og det er i Danmark allerede mere end en ud tre blandt de 15-29-årige, der dagligt benytter sig af et tobaks- eller nikotinprodukt.⁸³

Andel af de grænsehandlende, der handler tobak efter de handlendes alder

Kilde: Norstat for DSK, april 2024. n = 821

Note: Respondenterne er blevet bedt forholde sig til spørgsmålet "Hvad handlede du sidst, du handlede i enten Sverige eller Tyskland?".

Langt størstedelen af de unge, der angiver at handle røgfrie nikotinprodukter andre steder end i dagligvarehandlen, i kiosker eller på nettet, peger i øvrigt på, at de køber disse produkter i Sverige.⁸⁴

Særligt hvad angår tobaks- og nikotinprodukter, kan det have betydning for folkesundheden, at det især er de yngre generationer, der anvender grænsehandel til at holde forbruget oppe eller endda – og sandsynligvis – forøge det.

⁸³ Lund, L., Jarlstrup, N. & Bast, L.S. (2024): *SRØG – en undersøgelse af tobak, adfærd og regler*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, s. 6.

⁸⁴ Ibid., s. 88.

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT White
200 DE
5 4710840105403 1

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT White
200 DE
5 4710840105403 1

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT White
200 DE
5 4710840105403 1

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT
White

ESCORT White
200 DE
5 4710840105403 1

KASSI

Ineffektive indkøbsmønstre

For den enkelte forbruger kan grænsehandel fremstå fordelagtig. Det er dog en myte, at forbrugerne nemt sparer penge ved at handle ved grænserne. Selvom prisniveauet er lavere i både Tyskland og Sverige end i Danmark, skal den enkelte forbruger oftest handle i meget store mængder, hvis besparelsen skal kunne modsvare alle de faktiske – direkte og indirekte – omkostninger ved grænsehandel.

Ikke mindst transporten er forbundet med omkostninger – omkostninger, der selvsagt bliver større med afstanden. Når man skal udregne de samlede omkostninger forbundet med grænsehandel, afhænger det således både af afstanden til grænsebutikkerne, udgifter til brændstof (eller el), eventuelle brotakster samt afskrivninger på bilen.

Spar Nord og Bilbasen foretog i slutningen af 2023 en række beregninger af de fulde omkostninger ved grænsehandel.⁸⁵ De vurderede, hvor meget man skal spare for at tjene turen til hhv. Sverige eller Tyskland hjem igen.

Nulpunktsberegninger af grænsehandel i hhv. Sverige og Tyskland, tur-retur

Strækning	Afstand (km)	Benzin (DKK)	Diesel (DKK)	Elbil (DKK)
København-Malmø	88	1.142	1.165	1.067
Aarhus-Malmø	451	2.651	2.768	2.263
Aalborg-Malmø	893	3.818	4.050	3.050
København-Puttgarden	378	1.908	2.006	1.583
Aarhus-Haristee	369	974	1.070	656
Aalborg-Haristee	588	1.552	1.705	1.047

Kilde: SparNord / Bilbasen (2023): *Handel i Sverige: Så meget skal du spare, før turen er tjent hjem.* Senest lokaliseret 19. februar 2024 på: <https://www.sparnord.dk/nyheder/handel-i-sverige-saa-meget-skal-du-spare-foer-turen-er-tjent-hjem>.

Note: TCO på tværs af drivlinjer er per november 2023: Benzinbiler: 2,64 kr./km; Dieselbiler: 2,90 kr./km; Elbiler: 1,78 kr./km. Afstand er udregnet vha. Google Maps og angivet tur-retur i kilometer. Strækningen København-Puttgarden er inklusiv færgeoverfart (2 x 375 kr.). Strækningen til Malmø er inklusive broafgift over Øresundsbroen (2 x 455 kr.) og for de jyske byer tillige inklusiv broafgift over Storebæltsbroen (2 x 275 kr.). Alle afstande er tur/retur.

⁸⁵ Såkaldte TCO-beregninger eller *total cost of ownership*-beregninger.

Kører man fra én af de større byer i Danmark, skal besparelsen, der opnås ved grænsehandlen, i langt de fleste tilfælde være på mindst 1.000-2.000 kroner, før turen kan betale sig. Modelberegningerne viste f.eks., at hvis en forbruger f.eks. kørte tur-retur fra København til Malmø i en benzinbil, skulle man i SparNord / Bilbasens modelberegning spare mindst 1.142 kroner i forbindelse med sin grænsehandel, før grænsehandlen kunne betale sig. Og eventuel forplejning på turen skal lægges oveni.

Det fulde omfang af disse omkostninger er skjulte for mange forbrugere. Det betyder, at det langt fra er al grænsehandel, der reelt kan betale sig for de danske forbrugere, hvorved grænsehandel animerer til ineffektive indkøbsmønstre.

Miljø- og klimabelastning

Grænsehandel har også omkostninger, når det kommer til miljø og klima. Det har alt forbrug, men grænsehandlen kan medvirke til at øge disse omkostninger. Hvad angår klimaomkostningen baserer den sig i høj grad på, at grænsehandel ofte kræver transport – ofte i bil – der er længere end ved normal dagligvarehandel.

Særlig miljøbelastning fra nikotinposer

Nikotinposer, der i høj grad handles i udlandet, havner i betydeligt omfang i naturen i Danmark. I foråret 2024 anslog DTU for Miljøministeriet, at der årligt ender 5,3 mio. brugte nikotinposer i naturen i Danmark. Dette svarer til 3,3 ton nikotinposer.⁸⁶

Undersøgelsen viste også, at de brugte nikotinposer i gennemsnit indeholder 63 pct. af den oprindelige mængde nikotin,⁸⁷ hvilket kan "udgøre en risiko for især dyr, der forveksler nikotinposerne med noget spiseligt."⁸⁸

Særlig miljøbelastning fra pantfrie dåser

I 2023 afleverede danskerne ca. 2 mia. dåser og flasker til det danske returpantssystem.⁸⁹ Ifølge Dansk Retursystem svarer det til, at "stort set hver dansker hver dag panter en flaske eller dåse."⁹⁰

Et effektivt genbrugssystem er af stor betydning for miljøet – men gennem en længere årrække er der som beskrevet tidligere i denne rapport blevet solgt pantfri dåser ved den dansk-tyske grænse. Altså sodavands- og øldåser, der ikke indgår i pantsystemet, men som forbrugerne må skille sig af med på anden vis.

⁸⁶ Miljøstyrelsen (2024): *Nikotinposer – indhold og miljøkonsekvenser*, s. 8.

⁸⁷ *Ibid.*, s. 16

⁸⁸ Miljøstyrelsen (2024): *Ny rapport: Millioner af nikotinposer smides i naturen*. Pressemeddelelse, 7. maj 2024.

⁸⁹ Dansk Retursystem (2024): *Årsrapport 2023 – Et mangfoldigt pantsystem*, s. 4.

⁹⁰ Dansk Retursystem (2023): *Ny rekord: 2 mia. flasker og dåser pantet i 2022*. Pressemeddelelse, 20. marts 2023.

Disse pantfrie dåser er problematiske, fordi de fleste ikke genanvendes, og mange ender i naturen eller til forbrænding. Ifølge Danmarks Naturfredningsforening var det i 2018 kun ca. 1 ud af 3, eller 36 pct., af de tyske grænsedåser, der genanvendtes.⁹¹

Danskerne køber millioner pantfrie dåser i grænsehandlen

Det samlede antal pantfrie dåser, der sælges til danskere i grænsehandlen, er ikke kendt.

En række dagligvarekæder modtager pantfrie dåser i butikkerne. I 2020 oplyste dagligvarekæden Rema1000 f.eks., at de årligt tager imod 5-8 mio. pantfrie dåser. Ligeledes har dagligvarekæden Lidl oplyst, at de i 2022 modtog ca. 1,2 mio. pantfrie dåser.

Dette tal må forventes at være steget siden da.

Kilde: Helstrand, H. (2020): Rema 1000 modtager hvert år 5-8 millioner dåser uden dåsepant. Dagligvarehandlen, 17. juni 2020, senest lokaliseret 10. april 2024 på: <https://dagligvarehandlen.dk/reitan/rema-1000-modtager-hvert-aar-5-8-millioner-daaser-uden-daasepant>. Reseke, L. (2023): Lidl bakker op om krav om pant på grænsehandelsdåser. Detailwatch, 18. december 2023, senest lokaliseret 10. april 2024 på: <https://detailwatch.dk/nyheder/dagligvarer/article16696081.ece>.

Som nævnt tidligere i denne rapport kan kommende emballageregler i EU muligvis komme til at påvirke mulighederne for salg af ikke-pantbelagte dåser i de tyske grænsehandelsbutikker. De endelige regler er dog i skrivende stund ikke på plads.

Grænsehandlens klimabelastning

Foruden miljøet medfører grænsehandlen også en klimabelastning, da der ofte er en hel del transport forbundet med grænsehandel.

Århus Universitet udarbejdede i 2023 en guide til sine medarbejdere; med den i hånden kunne universitetets medarbejdere beregne deres gennemsnitlige klimaaftryk (i form af CO_{2e}-udledning) i forbindelse med forskellige transportformer. Universitetet slog f.eks. fast, at transport i bil (benzin / diesel) i gennemsnit har en emissionsfaktor på 134 gram CO_{2e} pr. kørt kilometer.⁹² Dagbladet Politiken lavede med hjælp fra en række eksperter fra Chalmers

⁹¹ Danmarks Naturfredningsforening (2018): Grænsebajere giver naturen tømmermænd.

⁹² Århus Universitet (2023): Beregn din CO₂-udledning. Senest lokaliseret 20. februar 2024 på: <https://medarbejdere.au.dk/baeredygtighed/groen-guide/transport/beregn-din-co2-udledning>.

Tekniska Högskola og Göteborg Universitet en tilsvarende beregning og fandt frem til, at transport i bil i et vægtet gennemsnit udleder 144 gram CO_{2e} pr. kørt kilometer.⁹³

Med afsæt i dette interval – 134 til 144 gram CO_{2e} pr. kørt kilometer – og SparNord / Bilbasens opgørelse af afstandene, der skal køres for at handle ved grænsen, kan det gennemsnitlige klimaaftryk af en grænsehandelstur i en benzin/diesebil fra de større byer i Danmark estimeres.

Estimat over det gennemsnitlige klimaaftryk ved forskellige grænsehandelsture

Strækning	Afstand t/r (km)	Klimaaftryk (samlet CO ₂ -aftryk)
København-Malmø	88	11.800 – 12.700 gram CO _{2e}
Aarhus-Malmø	451	60.400 – 65.000 gram CO _{2e}
Aalborg-Malmø	893	119.700 – 128.600 gram CO _{2e}
København-Puttgarden	378	50.700 – 54.400 gram CO _{2e}
Aarhus-Harisee	369	49.400 – 53.100 gram CO _{2e}
Aalborg-Harisee	588	78.800 – 84.700 gram CO _{2e}

Til sammenligning

Lokalt eller regionalt indkøb	5	700 gram CO _{2e}
	10	1.300 – 1.400 gram CO _{2e}
	40	5.400 – 5.800 gram CO ₂

Kilde: Egne beregninger baseret på SparNord / Bilbasen (2023), Århus Universitet (2023): Beregn din CO₂-udledning. Senest lokaliseret 20. februar 2024 på:

<https://medarbejdere.au.dk/baeredygtighed/groen-guide/transport/beregn-din-co2-udledning> og Politikens Rejseredaktion (2023): Nye klimaudregninger: Så meget CO₂ udleder det, når du rejser på ferie med fly, bil, bus eller tog og Politiken, 9/2/2023.

Senest lokaliseret 20. februar 2024 på:

<https://politiken.dk/rejser/art8482119/S%C3%A5-meget-CO2-udleder-det-n%C3%A5r-du-rejser-p%C3%A5-ferie-med-fly-bil-bus-eller-tog>.

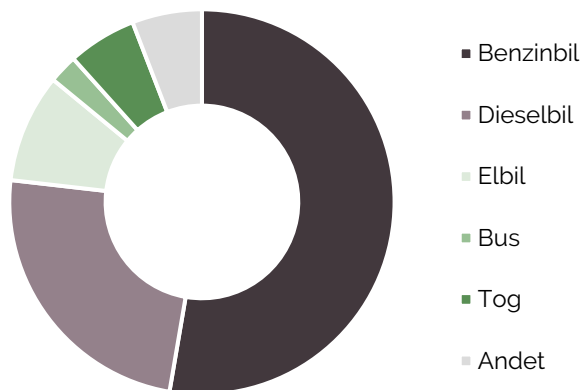
Note: Der er tale om modelberegninger; det konkrete aftryk afhænger af den konkrete bil og det faktiske kørselsmønster. Alle værdier af det beregnede klimaaftryk er afrundede. Alle afstande er tur/retur.

⁹³ Politikens Rejseredaktion (2023): Nye klimaudregninger: Så meget CO₂ udleder det, når du rejser på ferie med fly, bil, bus eller tog. *Politiken*, 9/2/2023. Senest lokaliseret 20. februar 2024 på: <https://politiken.dk/rejser/art8482119/S%C3%A5-meget-CO2-udleder-det-n%C3%A5r-du-rejser-p%C3%A5-ferie-med-fly-bil-bus-eller-tog>.

Dette klimaafttryk afhænger naturligvis af transportformen; hvis danskerne anvender f.eks. tog eller elbiler, vil klimaafttrykket i form af CO_{2e} pr. kørt kilometer selvsagt være mindre end det anførte.

Men langt størstedelen af danskernes grænsehandel foregår ved hjælp af transport i benzin eller dieslbiler. Syv ud af ti danskere angiver således, at det foregår i benzin- eller dieslbil, hvis de foretager grænsehandel.

Hvordan transporterer danskerne sig, når de handler ved grænsen?

Kilde: Egne beregninger baseret på Norstat for DSK, april 2024. n = 1.074

Note: Respondenterne er blevet bedt forholde sig til spørgsmålet "Hvis du handler i Sverige eller Tyskland, hvordan transporterer du dig som regel?". Gruppen af adspurgte, der har svaret, at de aldrig handler i Sverige eller Tyskland er udeladt af beregningen.

Medmindre man bor så tæt på grænsen, at grænsehandel i afstand svarer til lokalt indkøb, vil det forventelige klimaafttryk ved grænsehandel være betydeligt større end det tilsvarende afttryk ved lokalt eller endda regionalt indkøb.

For langt de fleste danskere vil grænsehandel således medføre et unødvendigt stort klimaafttryk.

Det samlede billede

De
Samvirkende
Købmænd

Det samlede billede

Danskernes grænsehandel er ganske omfangsrig og kompleks; det handler om andet og mere end blot en enkelt smuttur over grænsen. Diskussionen om grænsehandel handler både om indkøbsmønstre, pantfrihed, kultur, økonomiske incitamenter, moms og afgifter, tilgængelighed af varer, miljø og klima og folkesundhed. For nu blot at nævne et par temaer.

Grænsehandlen er med andre ord et større tema, hvorfor det er vigtigt at undersøge og forholde sig til både omfanget, årsagerne og ikke mindst implikationerne heraf.

Denne rapport har vist, at omfanget af grænsehandlen med stor sandsynlighed er større, end vi hidtil har gjort os begreb om. Grænsehandlen i Sverige er f.eks. kun ringe kortlagt. Vi har forsøgt os med et forsigtigt og tilbageholdende estimat, der trods alle forbehold og forsigtighed alligevel peger på, at ligger betydeligt over det niveau, som Skatteministeriet ellers skønner den til.

I rapporten har vi også undersøgt en række årsager til grænsehandlen. Disse er velkendte – f.eks. at højere afgifter på udvalgte varer fremmer grænsehandlen med disse varer – men det er afgørende, at man får et samlet billede af de forskellige årsager, der gør, at grænsehandlen af mange danskere opleves som fordelagtig. Her er punktafgifterne på udvalgte dagligvarer vigtige – men der er mere til regnestykket. Også moms og den særlige tilgængelighed af udvalgte varer i andre lande end Danmark har betydning for den enkelte danskers beslutning om at foretage grænsehandel.

Slutteligt har vi i rapporten peget på en række af konsekvenserne ved danskernes grænsehandel. Og der er mange. Flere er velkendte, såsom tabt omsætning og tabt provenu fra afgifter i den danske statskasse. Disse forhold har været debatteret og beregnet før, men vi har i denne rapport understreget, at f.eks. tabet af arbejdspladser rammer særlige brancher med særlige ansatte: Detailhandlen og dagligvarehandlen står for skud, og her er det især de unges arbejdspladser, der er udsat.

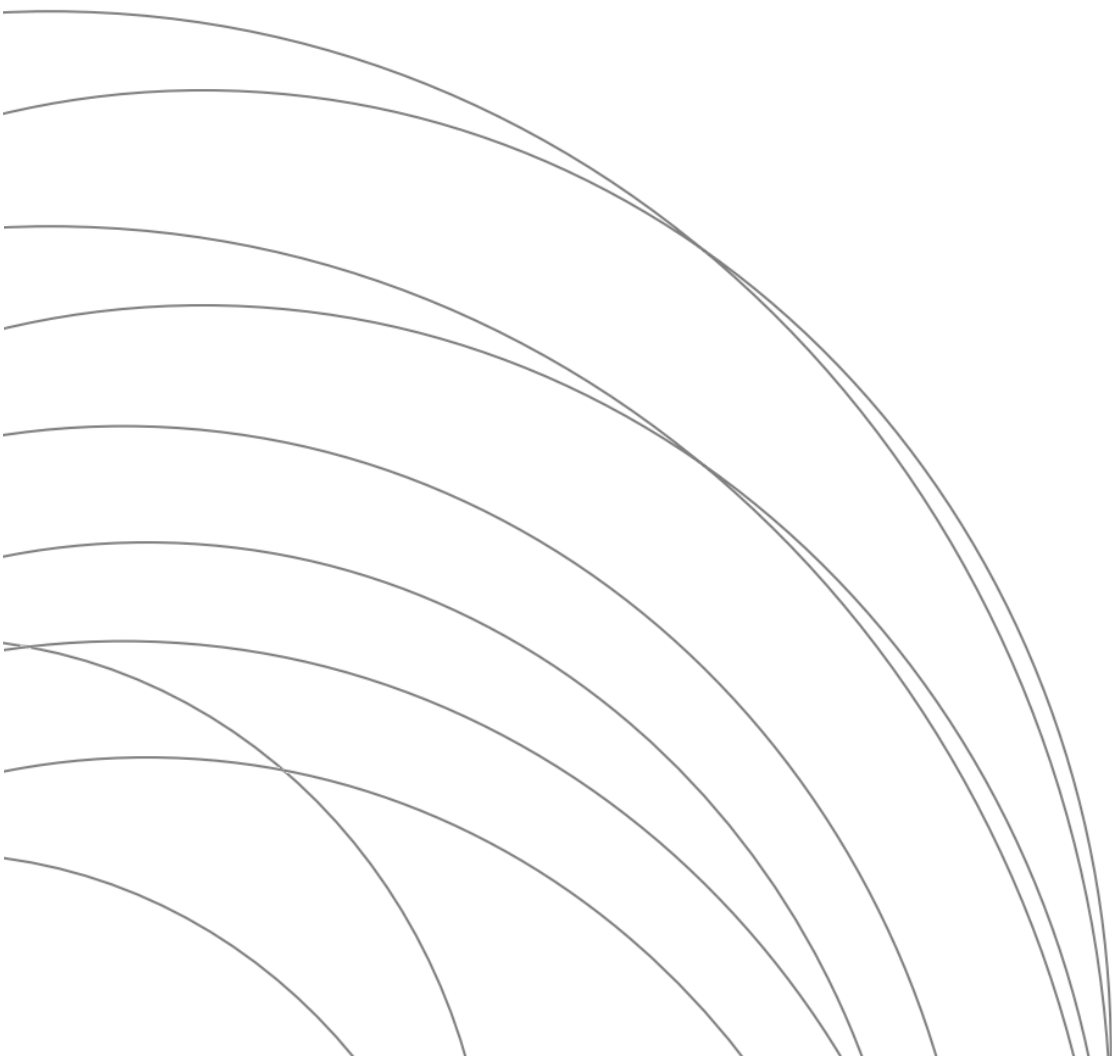
Vi har også peget på, at der er et betydeligt miljø- og klimaaftryk ved danskernes grænsehandel. Og at prisen i form af CO₂-udledning er ganske markant højere ved grænsehandel end ved lokal eller endda regional handel.

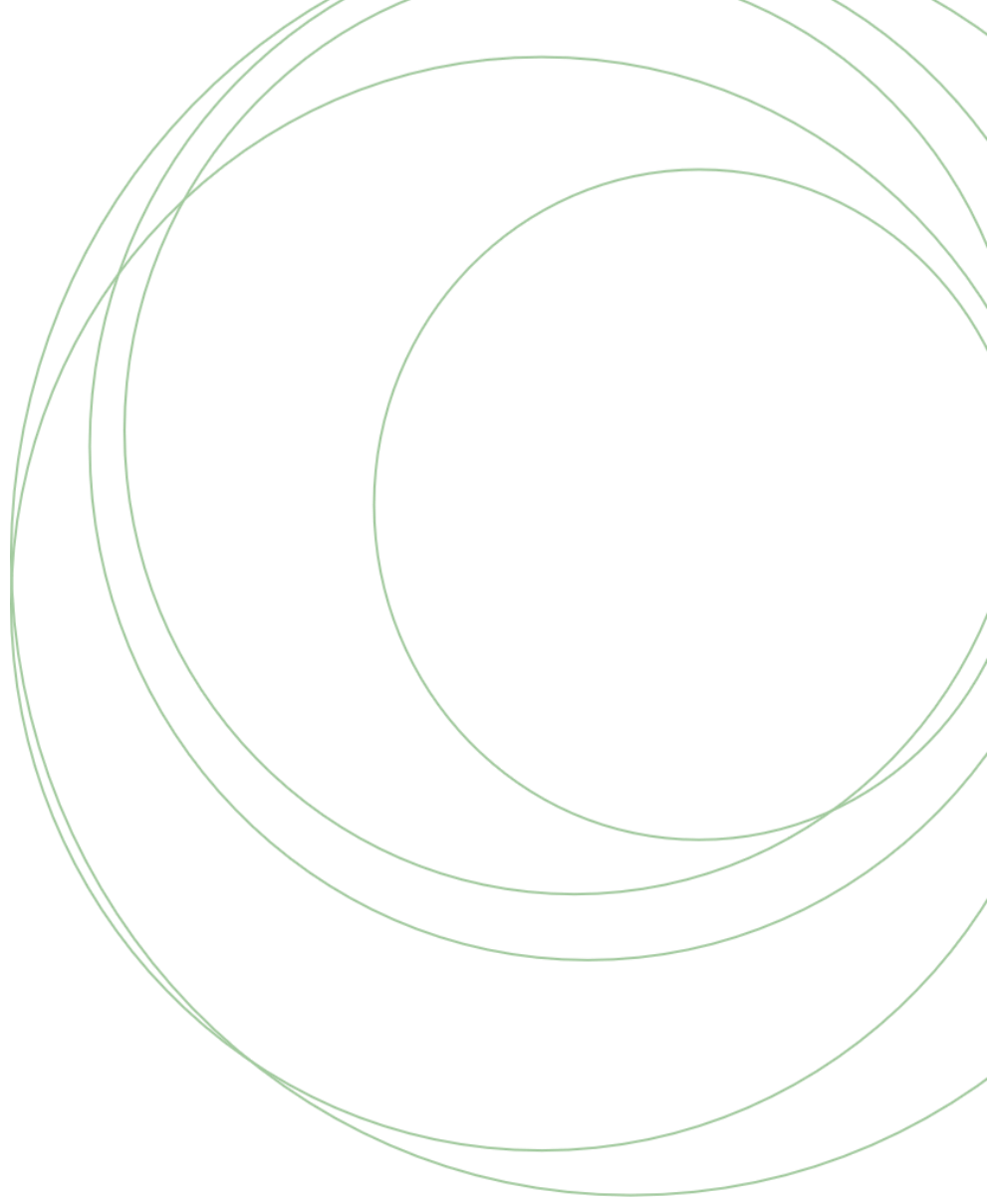
Grænsehandel kan ikke afskaffes

I lyset af det samlede billede af grænsehandlen – den er sandsynligvis mere omfangsrig end forventet, den bliver drevet af mange forskellige faktorer, og den har også andre konsekvenser end de rent økonomiske, som vi kender til – er det værd at overveje, hvordan man fra dansk side skal forholde sig til grænsehandlen. Fænomenet kan nemlig næppe afskaffes helt.

Og grænsehandel skal selvfølgelig være tilgængeligt – danskerne nyder meget godt af at besøge vores nabolande og opleve fremmed kultur, og der er uproblematisk at handle f.eks. lokale specialiteter eller lignende for at tage dem med hjem. Men der er forskel på turisme og den handel, dette medfører, og på den systematisk og omfangsrige grænsehandel, der finder sted i dag.

Derfor er det værd at overveje, om og hvordan man kan påvirke de ting, der driver danskerne til den traditionelle grænsehandel. Her er i vidt omfang tale om størrelser, som man fra dansk side kan justere. Det gælder både momsniveauet og punktafgifterne. Valutakursudsving i Sverige kan man ikke styre fra dansk side – men man kan gøre betydningen heraf mindre for de danske forbrugere.

**De
Samvirkende
Købmænd**

De Samvirkende Købmænd har eksisteret i over 100 år som
brancheorganisation for Danmarks selvstændige købmænd.

Vi repræsenterer i dag over 1.500 supermarkeder, discountbutikker,
nærbutikker og convenience-butikker i Danmark.